

Lidingö
stad

Styrdokument Riktlinje

Handläggning av insatser enligt lagen om stöd och service till vissa funktionsnedsatta (LSS) i Lidingö stad

Omsorgs- och socialnämnden

Beslutad av: Omsorgs- och socialnämnden

Diarienummer: LS 2026/2125

Dokumentdatum: 2026-09-10

Beslutsdatum: 2026-10-20

Senast reviderad: 2025-06-10

Ansvarig verksamhet: Omsorgs- och socialförvaltningen

Giltighet: Fr.o.m. 2026-11-01 och tills vidare

Rätt att revidera: Omsorgs- och socialnämnden

Eventuell sekretess: Nej

Innehåll och syfte

Riktlinjen utgör omsorgs- och socialnämndens styrdokument för handläggning av insatser enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) inom enheten för personer med funktionsnedsättning och vuxna.

Syftet med riktlinjen är:

- Att fungera som omsorgs- och socialnämndens styrdokument för de handläggare som utreder och fattar beslut om insatser inom enheten för personer med funktionsnedsättning och vuxna.
- Att bidra till likställighet, jämlikhet, jämställdhet, rättssäkerhet och enhetliga bedömningsgrunder
- Att ge en allmän beskrivning av insatserna

Riktlinjen är framtagen utefter nya socialtjänstlagen som träder i kraft 1 juli 2025 samt LSS. Tidigare hänvisningar till äldre socialtjänstlagen (2001:453) är bortarbetade och riktlinjen är nu anpassad efter nya socialtjänstlagen.

När socialtjänstlagen eller annan lag hänvisar till socialnämnden åligger det ansvaret omsorgs- och socialnämnden i Lidingö stad. Löpande i denna riktlinje kommer det således att hänvisas till omsorgs- och socialnämnden när socialnämnden har en lagstadgad skyldighet eller uppgift.

Målgrupp

Riktlinjens primära målgrupp är omsorgs- och socialförvaltningens medarbetare som utövar myndighetsutövning inom det aktuella lagrummet.

Innehållsförteckning

Innehåll och syfte	2
Målgrupp.....	2
1 Inledning.....	8
1.1 Verksamhetens kvalitet och kvalitetsledningssystem	8
1.2 Informations- och serviceskyldighet.....	8
1.3 Tolkning och översättning	9
1.4 Synpunkter och klagomål.....	9
1.5 Avvikelse	9
1.6 Lex Sarah.....	9
2 Författningar	10
2.1 Regeringsformen	11
2.2 Europakonventionen.....	11
2.3 FN-konventionen om personer med funktionsnedsättning	12
2.4 Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS)	12
2.4.1 Goda levnadsvillkor	13
2.5 Socialtjänstlagen (SoL)	13
2.5.1 Insatser för personliga behov efter behovsprövning	14
2.5.2 Våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck	14
2.5.3 Skyldighet att anmäla oro för ett barn	15
2.6 Barnkonventionen	15
2.7 Diskrimineringslagen	16
2.8 Förvaltningslagen	16
2.9 Hälso- och sjukvårdslagen (HSL)	16
2.10 Offentlighet- och sekretesslagen	16
2.10.1 Ingripande av djurskyddsskäl - Lex Maja.....	17
2.10.2 Sekretess i förhållande till vårdnadshavare	17
2.10.3 Nödvändig vård, behandling eller annat stöd	19
2.10.4 Sekretessbrytande bestämmelser och bestämmelser om undantag från sekretess.....	19
2.10.5 Delgivning	20
2.10.6 Utdrag ur socialregister	20
3 Förklaringar av begrepp, principer och viktiga perspektiv.....	21
3.1 Begrepp.....	21
3.1.1 Anhörig eller närstående.....	21
3.1.2 Funktionsnedsättning.....	21
3.1.3 Funktionshinder	21
3.1.4 Habilitering.....	21

3.1.5	Rehabilitering	22
3.2	Principer	22
3.2.1	Digitalt först	22
3.2.2	Objektivitetsprincipen	22
3.2.3	Offentlighetsprincipen	22
3.2.4	Likställighetsprincipen	22
3.3	Perspektiv.....	22
3.3.1	Anhörigperspektiv	22
3.3.2	Arbete för att förhindra och motverka välfärdsbrott	23
3.3.3	Arbetet med beredskap	23
3.3.4	Barnrättsperspektiv	24
3.3.5	Brottsofferperspektiv.....	24
3.3.6	Funktionsrättsperspektiv	24
3.3.7	Jämlikhets- och jämställdhetsperspektiv.....	24
4	Samverkan	25
4.1	Övergripande samverkan på kommunnivå.....	25
4.2	Samverkan vid utskrivning från sluten hälso- och sjukvård	25
4.3	Författningsreglerade planer på individnivå	26
4.4	Individuell plan.....	26
4.5	Samordnad individuell plan	26
4.6	Genomförandeplan	27
5	Företrädare för den enskilde.....	27
5.1	Anhörigbehörighet.....	27
5.2	Ombud	28
5.3	Personligt ombud	28
5.4	God man och förvaltare	29
5.4.1	God man	29
5.4.2	Förvaltare.....	29
6	Handläggning, dokumentation och utredningsprocess	30
6.1	Arbetsmetoder	30
6.1.1	Individens behov i centrum	30
6.1.2	Kunskapsbaserad socialtjänst.....	31
6.2	Ansvarsfördelning mellan bosättningskommun och vistelsekommun	31
6.2.1	Bosättningskommunens ansvar	31
6.2.2	Vistelsekommunens ansvar.....	32
6.2.3	Ansvar för den kommun som beslutat om boende i annan kommun.....	32
6.2.4	Underrättelseskyldighet.....	32
6.2.5	Förhandsbesked	33

6.2.6	Förhandsbesked vid bosättning i annan kommun	33
6.3	Ansökan	33
6.3.1	Om vårdnadshavare är oense	34
6.4	Utreda	34
6.4.1	Kommunicering av utredning.....	34
6.5	Besluta	35
6.5.1	Särskilda skäl vid beslut om boende i en annan kommun	36
6.5.2	Överklaga beslut	36
6.5.3	Icke verkställda beslut	36
6.6	Följa upp	37
6.7	Behov av stöd efter kontorstid	37
6.8	Beslut om avgift	37
6.9	Lidingö stads valfrihetssystem	38
6.9.1	Byte av utförare	38
7	Insatser enligt LSS	38
7.1	Personkretsbedömning	39
7.1.1	Personkrets 1 (1 § p 1 LSS)	39
7.1.2	Personkrets 2 (1 § 2 LSS)	40
7.1.3	Personkrets 3 (1 § 3 LSS)	40
7.1.4	Personkretsbedömning av barn	42
7.2	Föräldraansvar	42
7.3	Hälso- och sjukvård	42
7.4	Omvårdnad	42
7.5	Att sköta sin egen hälsa - egenvård.....	43
7.6	Fritidsverksamhet och kulturella aktiviteter	43
7.7	Rådgivning och annat personligt stöd (9 § 1 LSS)	43
7.8	Personlig assistans (9 § 2 LSS)	44
7.8.1	Personlig assistans till barn	45
7.8.2	Föräldrar med funktionsnedsättning	45
7.8.3	Personlig assistans i barnsomsorg, skola, daglig verksamhet eller vid sjukhusvård	45
7.8.4	Personlig assistans i bostad med särskild service.....	46
7.8.5	Omfattning.....	46
7.8.6	Behov av fler än en assistent samtidigt.....	46
7.8.7	Tillfällig utökning	46
7.8.8	Åldersgräns	46
7.8.9	Avgift.....	47
7.9	Ledsagarservice (9 § 3 LSS).....	47
7.9.1	Omfattning.....	47
7.9.2	Avgift.....	47

7.10	Kontaktperson (9 § 4 LSS)	47
7.10.1	Omfattning	48
7.10.2	Kontaktperson och bostad med särskild service.....	48
7.10.3	Avgift.....	48
7.11	Avlösarservice i hemmet (9 § 5 LSS)	48
7.11.1	Omfattning	48
7.11.2	Avgift.....	48
7.12	Korttidsvistelse (9 § 6 LSS)	48
7.12.1	Omfattning	49
7.12.2	Avgift.....	49
7.13	Korttidstillsyn för skolungdom (9 § 7 LSS).....	49
7.13.1	Omfattning	49
7.13.2	Barn och ungdomar i bostad med särskild service.....	49
7.13.3	Avgift.....	49
7.14	Boende i familjehem eller i bostad med särskild service för barn och ungdomar (9 § 8 LSS)	49
7.14.1	Bostad med särskild service för barn och ungdomar	50
7.14.2	Familjehem	50
7.14.3	Skolplacering.....	50
7.14.4	Omfattning.....	50
7.14.5	Avgift.....	50
7.15	Bostad med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad (9 § 9 LSS)	50
7.15.1	Gruppboende.....	50
7.15.2	Serviceboende	51
7.15.3	Annan särskilt anpassad bostad.....	51
7.15.4	Omfattning.....	51
7.15.5	Avgift.....	51
7.16	Daglig verksamhet för personer i yrkesverksam ålder (9 § 10 LSS).....	52
7.16.1	Habiliteringsersättning	52
7.16.2	Omfattning.....	52
7.16.3	Avgift.....	52
8	Övrigt stöd.....	52
8.1	Stöd till anhöriga	52
8.1.1	Ansökan från den som är i behov av stöd- och hjälpinsatser	53
8.1.2	Stöd från anhörigkonsulent.....	53
8.1.3	Barns rätt som anhörig	53
8.2	Munhälsa och tandvårdsstöd	53
8.3	Färdtjänst.....	54

8.4	Riksfärdtjänst.....	54
8.5	Turbundna resor.....	54
8.6	Bostadsanpassning.....	55
Dokumenthistorik		56

1 Inledning

All handläggning av insatser ska utgå från gällande lagar, rättspraxis, föreskrifter, allmänna råd och senast antagna handböcker.

Riktlinjen utgår i huvudsak från lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (1993:387), LSS, men beaktar även annan relevant lagstiftning såsom socialtjänstlagen (2025:400), SoL, hälso- och sjukvårdslagen (2017:30), HSL, offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), OSL, förvaltningslagen (2017:900), FL, med flera.

Riktlinjen innehåller vägledning för bedömning av stöd och service till personer med funktionsnedsättning i alla åldrar som bedöms tillhöra någon av personkretsarna enligt 1 § LSS, och för deras anhöriga som vårdar och stödjer sin närstående. LSS är en rättighetslag, det innebär att de personer som tillhör lagens personkrets har rätt till de insatser som anges i lagen om de behöver det i sin livsföring och om deras behov inte tillgodoses på annat sätt. Viktigt att poängtera är att LSS inte innebär någon inskränkning i de rättigheter som den enskilde kan ha enligt någon annan lag.

Stadens riktlinje är en vägledning och innebär inte någon inskränkning i den enskildes möjligheter att få sin ansökan individuellt prövad. Varje ansökan ska utredas och varje beslut ska baseras på den enskildes behov. En ansökan kan inte avvisas med motiveringen att riktlinjerna inte innehåller den sökta insatsen.

1.1 Verksamhetens kvalitet och kvalitetsledningssystem

Av 6 § LSS framgår att verksamhet enligt denna lag ska vara av god kvalitet. Kvaliteten i verksamheten ska systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras. I verksamheter som bedrivs enligt LSS ska det finnas personal som behövs för att ge ett gott stöd och en god service samt omvårdnad.

Enligt Socialstyrelsens gällande föreskrifter och allmänna råd om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete, är vårdgivare och de som bedriver socialtjänst eller verksamhet enligt LSS ansvariga för att se till att det finns ett ledningssystem för kvalitet i verksamheten. För mer information hänvisas till förvaltningens riktlinje för kvalitetsledningssystem.

1.2 Informations- och serviceskyldighet

Socialtjänsten har en informations- och serviceskyldighet gentemot den enskilde (6 § FL och 6 kap. 2 § SoL). Information om de insatser som kommunen erbjuder ska vara lätt tillgänglig och utformas på ett sådant sätt att den enskilde kan förstå och ta den till sig.

Frågor från enskilda ska besvaras så snart som möjligt oavsett om frågan ställs per brev, telefon eller på annat sätt. Om någon av misstag vänder sig till fel myndighet bör myndigheten hjälpa honom eller henne till rätta. I serviceskyldigheten ligger

också att vara tillgänglig för allmänheten i så stor utsträckning som möjligt. Det innebär att myndigheten ska ta emot besök, svara i telefon och svara på mejl. Det är myndigheten själv som i det enskilda fallet avgör på vilket sätt den lämnar ett svar.

För mer information om informations- och serviceskyldigheten hänvisas till stadens rutiner.

1.3 Tolkning och översättning

Behärskar den enskilde inte svenska språket eller om någon har en funktionsnedsättning som allvarligt begränsar förmågan att se, höra eller tala ska tolk anlitas enligt 13§ FL. Det är myndighetens ansvar att förvissa sig om att avsedd information kan inhämtas och delges den enskilde och vid behov anlitas därför auktoriserad tolk enligt stadens rutin.

1.4 Synpunkter och klagomål

Synpunkter och klagomål är ett viktigt instrument för att Lidingö stad ska kunna förbättra och utveckla verksamheten. I det systematiska kvalitetsarbetet är det viktigt att få veta vad som både fungerar bra och dåligt. Målet är att ta hand om synpunkter och klagomål så snabbt som möjligt och åtgärda de fel som uppstår.

För mer information om hur synpunkter och klagomål ska hanteras hänvisas till rutiner och en e-tjänst där dessa registreras.

1.5 Avvikelse

Avvikelsehantering är en del av lärande- och kunskapsspridning i varje verksamhet. När en händelse inträffar är det viktigt att vi tar vara på lärdomar om varför något gick fel så att vi kan förhindra att händelsen upprepar sig igen. Förenklat kan en avvikelse beskrivas som en händelse som inte överensstämmer med verksamhetens normala, fastslagna aktiviteter, rutiner eller överenskommelser.

I alla verksamheter inträffar händelser/brister eller risk för händelser som gör att verksamheten inte når upp till kvalitet, det vill säga inte efterlever krav och mål som finns i lagar, föreskrifter eller i beslut. Det händer också att personal inte arbetar i enlighet med processer och rutiner som är fastställda och ingår i ledningssystemet eller att det upptäcks att rutiner saknas. Har sådana händelser inträffat och medfört något oönskat innebär det att en avvikelse föreligger och ska hanteras.

För mer information om hur avvikelser ska hanteras hänvisas till rutiner.

1.6 Lex Sarah

Personal inom socialtjänsten omfattas av bestämmelserna enligt lex Sarah (27 kap. 2 § SoL). Syftet med bestämmelserna enligt lex Sarah är att verksamheten ska kunna utvecklas och att missförhållanden samt brister i verksamheten ska kunna rättas till. Bestämmelserna enligt lex Sarah innefattar en rapporteringsskyldighet

som innebär att anställda genast ska rapportera om hen uppmärksammar eller får kännedom om missförhållanden och påtagliga risker för missförhållanden som rör den som får eller kan komma i fråga för insatser inom verksamheten.

För mer information om lex Sarah hänvisas till stadens rutiner.

2 Författningar

Nedan anges de vanligast förekommande lagarna som är tillämpliga vid handläggning av insatser för personliga behov enligt LSS. Som ytterligare vägledning i handläggningsprocessen finns rättspraxis, förarbeten till aktuella lagrum, Socialstyrelsens författningssamlingar samt föreskrifter och allmänna råd, rekommendationer från Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) samt överenskommelser mellan Storsthlm och Region Stockholm.

Utöver nedanstående lagar kan andra lagar vara tillämpliga. Handläggarna ska kontinuerligt hålla sig uppdaterade kring nedan angiven lagstiftning och rättspraxis.

- Arkivlag (1990:782)
- Diskrimineringslag (2008:567)
- Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, Europakonventionen
- Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning), GDPR
- FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning
- Folkbokföringslag (1991:481)
- Förvaltningslag (2017:900), FL
- Hälso- och sjukvårdslag (2017:30), HSL
- Kommunallag (2017:725), KL
- Lag (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten
- Lag (1998:620) om belastningsregister
- Lag (2022:1250) om egenvård
- Lag (1997:736) om färdtjänst
- Lag (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter, barnkonventionen
- Föräldrabalk (1949:381), FB

- Lag (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning
- Lag (2024:79) om placering av barn i skyddat boende, LBSB
- Lag (1997:735) om riksfärdtjänst
- Lag (2017:617) om samverkan vid utskrivning från sluten hälso- och sjukvård, LUS
- Lag (2025:170) om skyldighet att lämna uppgifter till de brottsbekämpande myndigheterna
- Lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS
- Lag (2009:194) om förfarandet vid skattereduktion för hushållsarbete, RUT
- Lag (2008:962) om valfrihetssystem, LOV
- Offentlighets- och sekretesslag (2009:400), OSL
- Regeringsformen (1974:152), RF
- Socialförsäkringsbalk (2010:110)
- Socialtjänstförordning (2025:468)
- Socialtjänstlag (2025:400), SoL
- **Ställföreträdarförordning (2026:667)**
- Tryckfrihetsförordning (1949:105), TF
- Äktenskapsbalk (1987:230), ÄktB

2.1 Regeringsformen

Regeringsformen är en av de svenska grundlagarna, vilken framför allt formar Sveriges statsskick. I regeringsformen anges att den offentliga makten ska utövas med respekt för alla människors lika värde. Det allmänna ska motverka diskriminering av människor på grund av kön, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, språklig eller religiös tillhörighet, funktionshinder, sexuell läggning, ålder eller annan omständighet som gäller den enskilde som person.

2.2 Europakonventionen

Europakonventionen gäller som lag i Sverige. Europakonventionen uttrycker skydd för mänskliga rättigheter samt fri- och rättigheter som syftar till att ingen ska diskrimineras på grund av: kön, ras, hudfärg, språk, religion, politisk eller annan åskådning, nationellt eller socialt ursprung eller tillhörighet till nationell minoritet.

2.3 FN-konventionen om personer med funktionsnedsättning

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning syftar till att främja, skydda och säkerställa det fulla och lika åtnjutandet av alla mänskliga rättigheter och grundläggande friheter för alla personer med funktionsnedsättning och att främja respekten för deras inneboende värde.

2.4 Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS)

Motiveringen till införandet av LSS och assistansersättning finns i prop.1992/93:159 Stöd och service till vissa funktionshindrade. Till grund för propositionen ligger Handikapputredningens betänkanden SOU 1989:54, SOU 1990:2 och SOU 1990:19 samt huvudbetänkandet 1991:46 Handikapp, Velfärd och Rättvisa. Förarbeten till viktigare ändringar i LSS finns i prop. 1996:535, 1999:819, 2000:1031, 2005/05:39 och 2009/10:176.

Kommuner och regioner har ett delat ansvar för insatserna enligt LSS. Regionen ansvarar primärt för insatsen rådgivning och annat personligt stöd (9 § 1 LSS). Kommunen ansvarar för övriga insatser (9 § 2–10 LSS). Kommunerna ansvarar enligt 15 § LSS genom socialnämnden bland annat för att:

- Fortlöpande följa upp vilka som omfattas av lagen och vilka deras behov av stöd och service är
- Verka för att de personer som omfattas av lagens bestämmelser får sina behov tillgodosedda
- Informera om mål och medel för verksamheten enligt LSS
- Medverka till att personer som tillhör lagens personkrets får tillgång till arbete eller studier
- Verka för att det allmänna fritids- och kulturutbudet blir tillgängligt för dem som omfattas av lagen
- Anmäla till överförmyndaren dels när en person som tillhör lagens personkrets kan antas behöva förmyndare, förvaltare eller god man, samt dels när ett förmynderskap, förvaltarskap eller godmanskap bör kunna upphöra
- Samverka med organisationer som företräder människor med omfattande funktionsnedsättningar
- Anmäla till Försäkringskassan när det gäller frågor om assistansersättning och förhållanden som kan antas ha betydelse för rätten till assistansersättning enligt 51 kap. socialförsäkringsbalken
- Underrätta Försäkringskassan när någon som får assistansersättning enligt 51 kap. socialförsäkringsbalken beviljas boende med särskild service, daglig

verksamhet, barnomsorg eller någon annan insats som kan påverka behovet av personlig assistans

- Anmäla till Inspektionen för vård och omsorg om det finns anledning att anta att en tillståndshavare är olämplig att bedriva verksamhet med personlig assistans

Den enskilde ska genom insatser som hen beviljas enligt LSS tillförsäkras goda levnadsvillkor.

2.4.1 Goda levnadsvillkor

Den enskilde ska genom de särskilda insatserna i LSS tillförsäkras goda levnadsvillkor och verksamheten ska vara av god kvalitet (7 § LSS). Goda levnadsvillkor kan ses som ett övergripande begrepp som anger kvalitet och nivå på de särskilda insatserna. De särskilda insatserna ska vara samordnade och utformade så att de stärker den enskildes möjligheter att leva ett självständigt liv och kunna delta aktivt i samhällslivet. Insatserna måste grundas på de behov och önskemål som den enskilde tycker är angelägna för att kunna leva så självständigt och oberoende som möjligt.

2.5 Socialtjänstlagen (SoL)

Socialtjänstlagen (SoL) är en målinriktad ramlag. I 2 kap. 1 § SoL stadgas lagens övergripande mål och principer, vilket är att samhällets socialtjänst ska med utgångspunkt i demokrati och solidaritet främja enskildas ekonomiska och sociala trygghet, jämlika och jämställda levnadsvillkor samt aktiva deltagande i samhällslivet. Verksamheten ska bygga på respekt för människornas självbestämmande och integritet.

Socialtjänstens verksamhet ska även inriktas på att:

- utveckla enskildas och grupper egna resurser och samtidigt beakta den enskildes ansvar för sin och andras sociala situation (2 kap. 2 § SoL)
- enskilda får leva ett värdigt liv och känna välbefinnande (2 kap. 3 § SoL), samt att
- socialtjänsten ska arbeta förebyggande och vara lätt tillgänglig (2 kap. 4 § SoL)

Kommunen ansvarar för socialtjänsten inom sitt område och har det yttersta ansvaret för att enskilda får de insatser som de behöver (4 kap. 1 § SoL). Detta inskränker inte det ansvar som åligger andra huvudmän.

I 8 kap. 10 § SoL framgår att Socialnämnden ska arbeta för att personer som av fysiska, psykiska eller andra skäl möter betydande svårigheter i sin livsföring får möjlighet att delta i samhällets gemenskap och att leva som andra. Socialnämnden ska medverka till att dessa personer får en meningsfull sysselsättning och får bo på ett sätt som är anpassat efter deras individuella behov av särskilt stöd. Kommunen ska också inrätta bostäder med särskilt stöd för personer som behöver ett sådant

boende till följd av att de möter betydande svårigheter i sin livsföring av fysiska, psykiska eller andra skäl (8 kap. 11 § SoL).

Omsorgs- och socialnämnden ska enligt 6 kap. 1 § SoL vara väl insatt i levnadsförhållandena i kommunen. Omsorgs- och socialnämnden ska i sin uppsökande verksamhet upplysa om socialtjänsten och vilka insatser den kan erbjuda (6 kap. 3 § SoL). Omsorgs- och socialnämnden ska även bidra till att skapa förutsättningar för goda levnadsförhållanden (6 kap. 3 § SoL). Kommunen ska planera sina insatser för enskilda och särskilt väga in behovet av tidiga och förebyggande insatser (7 kap. 1 § SoL). I planeringen av insatser ska kommunen, om det inte är obehövt, samverka med regionen samt andra relevanta samhällsorgan och organisationer.

I 13 kap. 9 § SoL anges att omsorgs- och socialnämnden ska erbjuda stöd till den som vårdar en närstående som är äldre eller långvarigt sjuk och till den som vårdar och stödjer en närstående med funktionsnedsättning.

Omsorgs- och socialnämnden ansvarar för att erbjuda insatser i form av rådgivning, omsorg, vård, stöd och annan hjälp till enskilda som behöver det (10 kap. 1 § SoL). Den enskildes önskemål och självständighet ska vägas in vid utformning och genomförande av insatser. Den enskilde ska så långt det är möjligt kunna välja när och hur insatsen ges. Insatser ska även utformas så de stärker den enskildes möjligheter att leva ett självständigt liv (10 kap. 3-5 §§ SoL).

2.5.1 Insatser för personliga behov efter behovsprövning

En enskild som inte själv kan tillgodose sina personliga behov och inte heller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har enligt 11 kap. 1 § SoL rätt att få insatser för personliga behov av omsorgs- och socialnämnden. Den enskilde ska tillförsäkras skäliga levnadsförhållanden genom insatserna. Insatser för personliga behov är insatser för stöd, omvårdnad och vård.

Omsorgs- och socialnämnden får enligt 11 kap. 4 § SoL ge insatser för att tillgodose personliga behov utöver vad som följer av 1 § om det finns skäl för det.

2.5.2 Våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck

Enligt 13 kap. 1 § SoL ingår det i omsorgs- och socialnämndens uppgifter att erbjuda brottsofferstöd. Insatsen ska riktas både till den som varit utsatt för brott och dennes närstående. Omsorgs- och socialnämnden ska vara uppmärksam på att personer kan vara i behov av insatser för att förändra sin situation, såsom kvinnor som är eller har varit utsatta för våld, andra övergrepp samt våld eller förtryck med hedersmotiv. Insats ska kunna ges till den enskilde oavsett kön, ålder eller vilken typ av brott som har begåtts. I proposition 2006/07:38 "Socialtjänstens stöd till våldsutsatta kvinnor" lyfter regeringen fram vissa grupper med kvinnor vilka är särskilt sårbara. Det gäller bland annat äldre kvinnor, kvinnor med funktionsnedsättning, kvinnor med missbruksproblem och kvinnor med utländsk

bakgrund. Stödet kan och ska även ges oaktat om brottet är polisanmält eller inte. Det kan röra sig om akuta insatser eller mer långsiktiga insatser.

Omsorgs- och socialnämnden ska även erbjuda insatser som syftar till att ändra beteendet hos den som utsätter eller har utsatt närstående för våld eller andra övergrepp (13 kap. 8 § SoL).

Inom Lidingö stad finns en övergripande riktlinje för arbetet med våld i nära relation och utifrån den rutiner som beskriver hur anställda ska agera vid misstanke om förekomst eller vid förekomst av våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck.

2.5.3 Skyldighet att anmäla oro för ett barn

Alla som får vetskap om eller misstänker att ett barn far illa bör anmäla det till socialtjänsten (19 kap. 4 § SoL). Myndigheter, yrkesverksamma och anställda inom socialtjänsten, hälso- och sjukvården, annan rättspsykiatrisk undersökningsverksamhet, verksamhet enligt LSS, Kriminalvården, polisen och Säkerhetspolisen samt andra myndigheter som rör barn och unga är skyldiga att genast anmäla till omsorgs- och socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa. Samma skyldighet råder för de som är anställda i enskild verksamhet som fullgör uppgifter som berör barn och unga inom nämnda verksamhetsområden (19 kap. 1 § SoL).

2.6 Barnkonventionen

FN:s konvention om barnets rättigheter, barnkonventionen, innehåller bestämmelser om mänskliga rättigheter för barn och gäller som svensk lag. Barnkonventionen är inriktad på det enskilda barnet och handlar om barnets rätt att få sina grundläggande rättigheter och behov tillgodosedda. Vidare ska barns bästa särskilt beaktas när en åtgärd enligt LSS rör barn, enligt 6 a § LSS. Vidare framgår det även bestämmelser om barns rättigheter i 3 kap. 1-4 §§ SoL. I avdelning VI, vilket omfattar 18-24 kap. SoL, anges socialnämndens ansvar för skydd och stöd för barn och unga.

Vid alla beslut som får påtagliga direkta eller indirekta konsekvenser för ett barn ska en prövning av barnets bästa i form av en barnkonsekvensanalys göras. En barnkonsekvensanalys innebär att socialtjänsten utifrån artiklarna i barnkonventionen utreder och dokumenterar vilka konsekvenser ett beslut får för ett eller flera barn. Detta för att säkerställa att barnrättsperspektivet, således vilka av barnets rättigheter som påverkas av beslutet, beaktas. Den som fattar beslut behöver motivera vad barnets bästa bedöms vara, hur prövningen har genomförts samt hur barnets bästa har bedömts gentemot andra intressen. Om ett beslut fattas som inte är i linje med barnets bästa, ska även kompensatoriska åtgärder redovisas.

För mer information se enhetens rutiner för arbete enligt barnkonventionen.

2.7 Diskrimineringslagen

Diskrimineringslagen syftar till att motverka diskriminering och främja lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder.

2.8 Förvaltningslagen

Förvaltningslagen reglerar förvaltningsmyndigheters verksamhet. Syftet med lagen är att människor i kontakt med myndigheter ska behandlas rättvist och demokratiskt. I förvaltningslagen regleras bland annat myndigheters service och tillgänglighet, hur en myndighets ärenden ska beredas, vad som gäller vid ett myndighetsbeslut samt bestämmelser för överklagande med mera.

2.9 Hälso- och sjukvårdslagen (HSL)

I lagstiftningen finns en tydlig ansvarsfördelning vad gäller hälso- och sjukvårdsansvaret mellan kommunen och regionen.

Region och kommun kan vara huvudman för hälso- och sjukvården. Vårdgivare är den som utför hälso- och sjukvård på huvudmannens uppdrag. Vårdgivare kan vara i egen regi eller privata utförare.

Kommunens ansvar för hälso- och sjukvårdsinsatser regleras i 11–13 kap. hälso- och sjukvårdslagen, HSL. Kommunen ansvarar för hälso- och sjukvårdsinsatser i vård- och omsorgsboende för äldre, korttidsboenden, i särskilda boenden inom LSS och socialpsykiatri, samt i sysselsättning, daglig verksamhet och dagverksamhet när den enskilde vistas i respektive verksamhet. I de fall kommunen har ansvaret för hälso- och sjukvårdsinsatser ska kommunen erbjuda sjuksköterskeinsatser, habilitering och rehabilitering samt hjälpmedel för personer med funktionsnedsättning. Läkarinsatser är regionens ansvar, vilket regleras i 7–10 kap. HSL.

2.10 Offentlighet- och sekretesslagen

Det är viktigt att enskilda känner en trygghet och ett förtroende i kontakten med biståndshandläggare. Förtroendet är avgörande för att den enskilde ska känna sig trygg med att kunna prata öppet om sina behov och sin livssituation.

För alla medarbetare inom socialtjänsten gäller sekretess, vilket regleras i 26 kap. OSL. Sekretess gäller inom socialtjänsten för uppgifter om en enskilds personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men (26 kap. 1 § OSL). Det betyder att en måste vara övertygad om att den enskilde eller någon närstående till denne inte lider men, såsom kränkningar av den personliga integriteten eller andras missaktning, av att uppgiften lämnas ut. Om uppgifter från myndigheten begärs ut

görs en menprövning enligt 26 kap 1 § OSL. Huvudregeln är dock att uppgiften omfattas av sekretess enligt 26 kap. 1 § OSL.

Sekretess gäller både gentemot enskild och gentemot andra myndigheter (8 kap. 1 § OSL). Sekretess gäller även mellan olika verksamhetsgrenar inom en myndighet när de är att betrakta som självständiga i förhållande till varandra (8 kap. 2 § OSL). Inom socialtjänstens verksamhetsgrenar råder så kallad inre sekretess. Det betyder att medarbetare kan samråda med kollegor när det behövs för att kunna fullgöra de uppgifter som åligger socialtjänsten. Det är alltså endast den medarbetare som behöver uppgifterna i sitt arbete, som får ta del av dem.

I OSL regleras även vissa andra sekretessbrytande bestämmelser än ovan nämnt. Eftersom sekretessreglerna syftar till att skydda den enskilde gäller sekretessen i princip inte mot den enskilde själv (12 kap. 1 § OSL och 26 kap. 1 § OSL). Den enskilde har därmed möjlighet att samtycka till att sekretess som gäller till skydd för denne helt eller delvis efterges (12 kap. 2 § 1 st. OSL). Det finns inga krav i lagstiftningen på hur ett samtycke ska vara utformat. Det kan vara muntligt eller skriftligt. Om den enskilde har lämnat samtycke till att omsorgs- och socialnämnden får kontakta andra verksamhetsgrenar, myndigheter, anhöriga eller andra enskilda ska samtycket alltid dokumenteras i detalj (se 5 kap. 5 § SOSFS 2014:5 för mer vägledning).

2.10.1 Ingripande av djurskyddsskäl – Lex Maja

I 10 kap. 20 a § OSL regleras den så kallade lex Maja, och innebär att den som arbetar i socialtjänst och påträffar misshandlade djur i sin tjänsteutövning under vissa förutsättningar får bryta sekretessen.

Det är tillåtet att anmäla till länsstyrelsen eller polisen om ett djur tydligt utsätts för vanvård eller misshandel, uppenbart visar symtom på sjukdom eller är allvarligt skadat. Uppgifterna ska dock vara nödvändiga för att länsstyrelsen eller polisen ska behöva ingripa. Det här innebär att det ska vara fråga om fall där det står klart att djuret inte mår bra, även för den som inte har särskild utbildning eller kunskap om djur. Det kan också vara så att det står klart att djuret nyligen har utsatts för våld. Anmälan ska också kunna ske om personal påträffar djur som har övergivits eller lämnats utan tillsyn under en längre tid.

Att det är tillåtet att göra en anmälan innebär dock inte att det är en skyldighet att göra det.

2.10.2 Sekretess i förhållande till vårdnadshavare

Av FB följer att det är vårdnadshavarens ansvar att tillgodose barnets behov. Vårdnadshavaren har både rätt och skyldighet att enligt 6 kap. 11 § FB bestämma över barnets personliga angelägenheter. Det är en grundprincip som bygger på övertygelsen att föräldrarna är bäst lämpade att ta hand om barnet och se till barnets bästa. Utgångspunkten vid avvägningen mellan barns rätt till

självbestämmande och vårdnadshavarens rätt till inflytande över barnet bör enligt lagstiftaren vara att vårdnadshavaren och barnet har ett i grunden gemensamt intresse av att förbättra situationen. Ur barnets perspektiv kan det dessutom underlätta om vårdnadshavaren och socialtjänsten har ett fungerande samarbete och att insatser genomförs i samförstånd.

Samtidigt förekommer det att barn inte får det stöd och den hjälp som de behöver på grund av att vårdnadshavaren inte samtycker till insatser. Så kan exempelvis vara fallet i familjer där det förekommer våld, skadligt bruk eller beroende och vårdnadshavaren inte vill att socialtjänsten ska ha insyn i barnets förhållanden.

Det riksdagsbundna målet för barnrättspolitiken är att barn ska respekteras och ges möjlighet till utveckling och trygghet samt delaktighet och inflytande.¹ Vidare är målet för ungdomspolitiken att alla ungdomar, dvs. de mellan 13 och 25 år, ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen.²

Det är mycket positivt att nya socialtjänstlagen medför att socialnämnden kan erbjuda barn som fyllt 15 år insatser utan behovsprövning även utan vårdnadshavarens samtycke. Att begränsa vårdnadshavarens rättigheter enligt artikel 8 i Europakonventionen av hänsyn till barnets välmående, hälsa och utveckling har i praxis ansetts vara ett legitimt intresse.³ Det bedöms därmed vara proportionerligt att låta barnets bestämmanderätt ha företräde framför vårdnadshavarens rätt att bestämma vad barnet själv bedömer är till hans bäst.

Att barn som har fyllt 15 år får ta del av en insats utan vårdnadshavarens samtycke innebär att den som fyllt 15 år kan ta del av en insats enligt SoL utan att vårdnadshavaren känner till det. Det är en avgörande faktor för att vissa barn faktiskt ska våga ta del av insatser, bygga upp ett förtroende för socialtjänsten och utforska sina egna rättigheter samt möjligheter. I och med detta är det av yttersta vikt att socialnämnden särskilt överväga vilka insatser som är ändamålsenliga att tillhandahålla utan vårdnadshavarens samtycke för barn som har fyllt 15 år. Socialnämnden behöver även se över hur insatserna, som erbjuds utan vårdnadshavarens samtycke, utformas på ett sätt som möter barnens behov på bästa sätt.

Att bygga och förvalta förtroende är en viktig uppgift för socialtjänsten. Det får därför anses lämpligt att barnet informeras om att de som arbetar i verksamheter inom socialtjänstens område är skyldiga att anmäla till socialnämnden om de får kännedom om eller misstänker att barnet far illa. I fråga om sekretess och tystnadsplikt innebär den nya socialtjänstlagen att det regelverk som finns sedan

¹ (prop. 2008/09:1 utg.omr. 9 avsnitt 3.4, bet. 2008/09:SoU1, rskr. 2008/09:127)

² (prop. 2013/14:191, bet. 2013/14:KrU9, rskr. 2013/14:354)

³ (jfr Kocherov and Sergeyeva mot Ryssland, nr 16899/13, dom meddelad den 12 september 2016, p. 94–95).

tidigare ska tillämpas i fråga om barnets och vårdnadshavarens rätt att råda över uppgifterna.⁴

I 12 kap. 3 § OSL stadgas att sekretess till skydd för en enskild, om den enskilde är underårig, även gäller i förhållande till dennes vårdnadshavare. Sekretessen gäller dock inte i förhållande till vårdnadshavaren i den utsträckning denne enligt 6 kap. 11 § FB har rätt och skyldighet att bestämma i frågor som rör den underåriges personliga angelägenheter, såvida inte

1. det kan antas att den underårige lider betydande men om uppgiften röjs för vårdnadshavaren, eller
2. det annars anges i OSL.

Om sekretess inte gäller i förhållande till vårdnadshavaren förfogar denne enligt 12 kap. 3 § 2 stycket OSL ensam eller, beroende på den underåriges ålder och mognad, tillsammans med den underårige över sekretessen till skydd för den underårige.

2.10.3 Nödvändig vård, behandling eller annat stöd

Enligt 26 kap. 9 § OSL hindrar inte sekretessen enligt 26 kap. 1 § OSL att uppgift om en enskild eller någon närstående till denne lämnas från en myndighet inom socialtjänsten till en annan sådan myndighet eller till en myndighet inom hälso- och sjukvården, om det behövs för att ge den enskilde nödvändig vård, behandling eller annat stöd och denne:

1. inte har fyllt arton år,
2. fortgående missbrukar alkohol, narkotika eller flyktiga lösningsmedel, eller
3. vårdas med stöd av lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård (LPT) eller lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård (LRV).

Detsamma gäller uppgift om en gravid person eller någon närstående till denne, om uppgiften behöver lämnas för en nödvändig insats till skydd för det väntade barnet.

2.10.4 Sekretessbrytande bestämmelser och bestämmelser om undantag från sekretess

I 10 kap. OSL finns det några övriga sekretessbrytande bestämmelser för att till exempel förebygga, förhindra, upptäcka brottslig verksamhet eller utreda begångna brott. Vid dessa tillfällen kan viss information lämnas till bland annat Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Tullverket eller Åklagarmyndigheten. När en begäran från någon av nämnda myndigheter inkommer ta kontakt med närmsta chef och rådfråga förvaltningsjurist vid behov.

Enligt 10 kap. 23 § OSL hindrar inte sekretess att en uppgift som är av betydelse för utredningen av ett begånget brott lämnas till en åklagarmyndighet,

⁴ (se t.ex. 6 kap. 11 § FB, 26 kap. 1 § och 12 kap. 1-3 §§ OSL)

Polismyndigheten, Säkerhetspolisen eller någon annan myndighet som har till uppgift att ingripa mot brottet. Detta gäller om utredningen angår:

- 1) brott för vilket det lägsta straffet enligt straffskalan för brottet är fängelse i sex månader eller mer, eller
- 2) försök, förberedelse eller stämpling till brott för vilket det lägsta straffet enligt straffskalan för brottet är fängelse i ett år eller mer.

Brotten som kan avses enligt 10 kap. 23 § OSL är bland annat grov stöld, mord, dråp, grov misshandel, grovt vållande till annans död, våldtäkt, sexuellt övergrepp, olaga frihetsberövande, människorov, grov människoexploatering, grovt barnfridsbrott, grovt olaga tvång, grov fridskränkning, hedersförtryck, grovt olaga hot och människohandel. Därtill trädde lag (2025:170) om skyldighet att lämna uppgifter till de brottsbekämpande myndighet i kraft 1 april 2025, vilket innebär att socialtjänsten kan vara tvungen att lämna ut kontaktuppgifter till en fysisk person om uppgiften behövs i brottsbekämpande verksamhet.

2.10.5 Delgivning

Enligt 10 kap. 26 § OSL hindrar inte sekretess att uppgift om en enskilds adress, telefonnummer och arbetsplats eller uppgift i form av foto av en enskild lämnas till en myndighet, om uppgiften behövs där för delgivning enligt delgivningslagen (2010:1932) eller för bistånd med sådan delgivning.

2.10.6 Utdrag ur socialregister

Socialnämnden ska på begäran av rätten, åklagaren eller Kriminalvården lämna upplysningar om en misstänkt och föreslå de åtgärder som nämnden anser behövs för att främja personens anpassning i samhället. Om det kan bli fråga om utvisning av en utlänning på grund av brott, ska socialnämnden på begäran av rätten, åklagaren eller Kriminalvården lämna upplysningar om huruvida utlänningen har barn i Sverige och, om så är fallet, om barnets behov av kontakt med utlänningen, hur kontakten har varit och hur den skulle påverkas av att utlänningen utvisas (6 § lag [1991:2041] om särskild personutredning i brottmål, med mera).

Mer om sekretess finns att läsa i Socialstyrelsens gällande handbok för handläggning och dokumentation inom socialtjänsten.

3 Förklaringar av begrepp, principer och viktiga perspektiv

3.1 Begrepp

3.1.1 Anhörig eller närstående

Anhörig är ett inarbetat begrepp som enligt prop. 2008/09:82 innefattar den som ger omsorg, vård eller stöd, medan närstående är den person som tar emot omsorg, vård och stöd.

I prop. 2024/25:89 ändras flera bestämmelser i socialtjänstlagen så att uttrycket "anhöriga och andra närstående" ersätts av enbart "närstående". Utgångspunkten för om någon ska betraktas som närstående bör vara om det finns en nära och förtroendefull relation mellan honom eller henne och den enskilde, vilket kan ses som ett vidare och mer inkluderande begrepp än anhörig.

Regeringen konstaterar dock att den inarbetade betydelsen av anhörig respektive närstående i sammanhanget "den som vårdar eller stödjer en närstående" ska kvarstå. Begreppet närstående kan således, beroende på sammanhang, antingen vara den som vårdar eller den som tar emot omsorg, vård och stöd. Det tidigare inarbetade anhörigbegreppet för till exempel anhörigstöd, anhörigperspektiv etcetera, kommer dock att användas och kvarstår som begrepp i denna riktlinje. Begreppet anhörig ska i dessa fall tydas synonymt med närstående utifrån nya socialtjänstlagens vidgade definition.

3.1.2 Funktionsnedsättning

Nedsättning av fysisk, psykisk eller intellektuell förmåga. En funktionsnedsättning kan uppstå till följd av sjukdom eller annat tillstånd eller till följd av en medfödd eller förvärvad skada. Sådana sjukdomar, tillstånd eller skador kan vara bestående eller av övergående natur.

3.1.3 Funktionshinder

Begränsning som en funktionsnedsättning innebär för en person i relation till omgivningen. Exempel på begränsningar är svårigheter att klara sig själv i det dagliga livet och bristande delaktighet i arbetslivet, i sociala relationer, i fritids- och kulturaktiviteter, i utbildning och i demokratiska processer. Det handlar framför allt om bristande tillgänglighet i omgivningen.

3.1.4 Habilitering

Insatser som ska bidra till att en person med medfödd eller tidigt förvärvad funktionsnedsättning, utifrån dennes behov och förutsättningar, utvecklar och bibehåller bästa möjliga funktionsförmåga samt skapar goda villkor för ett självständigt liv och ett aktivt deltagande i samhällslivet.

3.1.5 Rehabilitering

Insatser som ska bidra till att en person med förvärvad funktionsnedsättning, utifrån dennes behov och förutsättningar, återvinner eller bibehåller bästa möjliga funktionsförmåga samt skapar goda villkor för ett självständigt liv och ett aktivt deltagande i samhällslivet.

3.2 Principer

3.2.1 Digitalt först

Lidingö stad har antagna riktlinjer för digitalisering där inriktningen om digital förnyelse återfinns. Detta innebär att arbetet med digitalisering ska drivas utifrån ett antal grundläggande principer såsom tillgänglighet, användbarhet, jämlikhet och digital delaktighet. Genom digitaliseringen har nya möjligheter öppnats för individer att bibehålla sin självständighet och hitta alternativa lösningar för att tillgodose sina behov och känna trygghet. Individer som av olika anledningar har svårt att ta till sig den nya tekniken riskerar att hamna i digitalt utanförskap. Det är viktigt att dessa individer uppmärksammas och ges förutsättningar till digital delaktighet i samhällslivet.

3.2.2 Objektivitetsprincipen

Objektivitetsprincipen innebär att myndigheter ska beakta allas likhet inför lagen och vara sakliga och opartiska.

3.2.3 Offentlighetsprincipen

Offentlighetsprincipen innebär att myndigheternas verksamhet så långt som möjligt ska bedrivas i öppna former. dvs. att allmänheten, ofta enskilda individer och företrädare för media, har rätt till insyn i offentliga handlingar. Grunden i den svenska lagstiftningen är att allmänna handlingar ska vara offentliga. I verksamhets som bedrivs enligt SoL, LVU, LVM och LSS hanteras uppgifter som rör den enskildes personliga förhållanden. Dessa uppgifter skyddas med regler om sekretess i OSL.

3.2.4 Likställighetsprincipen

Likställighetsprincipen innebär att kommuner och regioner ska behandla sina medlemmar lika, om det inte finns sakliga skäl för något annat.

3.3 Perspektiv

3.3.1 Anhörigperspektiv

Anhörigperspektiv definieras av Socialstyrelsen som att den anhörige synliggörs och, när det är möjligt, görs delaktiga i vården och omsorgen om den närstående. Detta är inte detsamma som konkreta stödinsatser till anhöriga, utan ett förhållningssätt bland personal, handläggare, chefer och beslutsfattare där en ser och lyssnar på anhöriga. Anhörigas behov av stöd för egen del uppmärksammas, anhöriga hålls informerade om deras närståendes hälsa, vård och omsorg och personal,

handläggare, chefer och beslutsfattare har kunskap om vad det innebär att vara anhörig och att ge anhörigomsorg. Anhörigperspektiv ska genomsyra alla verksamheter och samtliga uppdrag som kommer i kontakt med anhöriga.

3.3.2 Arbeta för att förhindra och motverka välfärdsbrott

Sveriges Kommuner och Regioners definition av välfärdsbrottslighet är "när en extern aktör – företag eller privatperson – otillbörligen utnyttjar kommunala medel för egen vinning".

Välfärdsbrottsligheten beskrivs som att den har samhällsskadlig effekt inte bara genom att utnyttja våra gemensamma skattemedel, utan också genom att undergräva tilliten och förtroendet för välfärdsstaten. Omsorgs- och socialnämnden ska arbeta förebyggande, identifiera samt åtgärda välfärdsbrott som upptäcks inom samtliga verksamheter där en individ eller ett företag kan tjäna pengar genom brott. För detta arbete ska omsorgs- och socialförvaltningen ha en riktlinje för att tydliggöra verksamheternas ansvar och hur detta arbete ska ske. Rutiner ska finnas för att säkerställa att arbetet sker i alla led där pengar och ersättning hanteras och där det finns en risk att vi utsätts för välfärdsbrott.

För mer information se stadens policy om korruption, välfärdsbrottslighet m.m.

3.3.3 Arbetet med beredskap

Kommunen och socialtjänsten är en viktig del av krisberedskapen och det civila försvaret i Sverige.

Krisberedskap: Kommuner och socialtjänster ansvarar för att minska sårbarheten och öka förmågan att hantera samhällsstörningar. Detta inkluderar att analysera risker, planera för olika scenarier och genomföra övningar för att säkerställa att de kan agera effektivt vid en kris.

Civilt försvar: Under höjd beredskap och krig är kommuner och socialtjänster en del av det civila försvaret. De måste kunna fortsätta att leverera samhällsviktiga tjänster och skydda befolkningen. Detta kräver samarbete med andra myndigheter och organisationer för att säkerställa att samhället kan fungera även under extrema förhållanden.

Civil beredskap är ett samlingsbegrepp för den fredstida krisberedskapen och det civila försvaret. Arbetet med beredskap utgår bland annat från Lag (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap. Denna lag reglerar hur kommuner och regioner ska förbereda sig för och hantera extraordinära händelser och höjd beredskap. Lagen syftar till att minska sårbarheten i kommunernas och regionernas verksamhet och säkerställa att de har en god förmåga att hantera krissituationer, samt uppnå en grundläggande förmåga till civilt försvar.

3.3.4 Barnrättsperspektiv

I propositionen om inkorporering av FN:s konvention om barnets rättigheter framgår att ett barnrättsperspektiv främst handlar om synsätt, kunskap, arbetssätt och tydlig styrning, och för att uppnå en varaktig och genomgripande förändring krävs att en fråga eller ett synsätt rutinmässigt förs in i det dagliga arbetet (Prop. 2017/18:186).

Barnkonventionen slår fast att vid alla åtgärder som rör barn ska i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa. Barn har rätt att få sitt bästa prövat i alla beslut och andra åtgärder som rör ett enskilt barn eller barn som grupp. För att säkerställa att barnets bästa alltid uppmärksammas ska alla beslut som rör barn därför genomsyras av ett barnrättsperspektiv. Vidare framgår det av socialtjänstlagen att det vid bedömningen av barnets bästa ska hänsyn tas till barnets åsikter. Barnets bästa ska vara avgörande vid beslut eller andra åtgärder som rör vård- eller behandlingsinsatser för barn. Kravet i socialtjänstlagen på barns delaktighet medför ett stärkt barnrättsperspektiv. När barn är anhöriga kan både barn- och anhörigperspektivet användas tillsammans.

3.3.5 Brottsofferperspektiv

Enligt 13. kap. 1 § SoL ska omsorgs- och socialnämnden erbjuda brottsofferstöd, både till den som utsatts för brott och dennes närstående. Brottsoffer är enligt FN den som utsatts för brott, vittnen, anhöriga och andra som försökt ingripa vid brottet. Att ha ställning som brottsoffer ger en rad rättigheter; tillgång till rättvisa, stöd och ekonomisk kompensation. Den som har utsatts för ett allvarligt brott befinner sig i en utsatt situation och behöver rätt stöd för att få möjlighet att återhämta sig.

3.3.6 Funktionsrättsperspektiv

Funktionsrätt är en övergripande term för de rättigheter personer med funktionsnedsättning har i olika samhällssituationer. Begreppet innefattar rätten att kunna fungera i olika situationer, påverka beslut som rör dem, att leva ett självständigt liv och att aktivt kunna delta i samhället, oavsett funktionsnedsättning eller ålder och oavsett vilka hinder som finns inom olika samhällsområden.

Frågor om bemötande och tillgänglighet är särskilt viktiga att uppmärksamma under handläggningen. Det kan ha avgörande betydelse för en persons möjlighet att komma till tals och utöva inflytande över planerade och beslutade insatser, men också för kvaliteten i utredningen. Personer som ansöker om insatser och bistånd ska ges ett gott bemötande under tillgängliga former med hänsyn till den enskildes förutsättningar.

3.3.7 Jämlikhets- och jämställdhetsperspektiv

Verksamheter ska främja jämlika levnadsvillkor och full delaktighet i samhällslivet för personer som tillhör personkretsarna enligt 5 § LSS. Ett jämlikhets- och jämställdhetsperspektiv ska bidra till att uppmärksamma och motverka omotiverade skillnader i bedömningar och utförande av insatser för enskilda som tar del av

socialtjänstens insatser. Skillnader i vilket stöd eller vilka insatser som enskilda kan få tillgång till får inte bero på kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder.

Socialtjänsten ska därutöver ska ha ett jämställdhetsperspektiv som syftar till att kvinnor och män har samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter. Detta kan till exempel komma till uttryck genom att socialtjänsten säkerställer att alla, oavsett kön, bemöts utifrån sina individuella förutsättningar. Det innebär också ett systematiskt kvalitetsarbete med uppföljning, tillämpning av vetenskap och beprövad erfarenhet samt reflektion över normer och värderingar som kan påverka bemötandet av den enskilde.

4 Samverkan

Samverkan kan ske på flera nivåer, generellt övergripande samt i enskilda ärenden. All samverkan ska ske med den enskildes samtycke och delaktighet med målet att öka livskvaliteten. Samverkan både internt och externt krävs för att skapa en helhetssyn över den enskildes behov samt hur dessa behov bäst ska tillgodoses. Ingen ska riskera att hamna mellan huvudmännens olika ansvarsområden och därför bli utan behövlig hjälp.

4.1 Övergripande samverkan på kommunnivå

Till omsorgs- och socialnämndens uppgifter hör bland annat att medverka i samhällsplaneringen och i samarbete med andra samhällsorgan, enskilda organisationer och fysiska personer främja goda miljöer i kommunen (6 kap 4 § SoL). Omsorgs- och socialnämnden ska även medverka till att samhällsplaneringen beaktar sociala aspekter. Myndigheternas skyldighet att vara varandra behjälpliga och samverka regleras även i förvaltningslagen (8 § FL).

I LSS betonas särskilt samverkan med organisationer som företräder människor med omfattande funktionsnedsättningar (15 § p 7 LSS). Syftet är att dessa företrädare ska få möjlighet att föra fram sina synpunkter, bland annat när det gäller den övergripande samhällsplaneringen och utbudet av fritids- och kulturverksamheter, så att deras erfarenheter kan tas till vara. I Lidingö stad finns exempelvis samverkan inom Tillgänglighetsrådet och med FUB Lidingö.

4.2 Samverkan vid utskrivning från sluten hälso- och sjukvård

Individer som vistas inom sluten hälso- och sjukvård ska ges en trygg, säker och smidig hemgång i samband med utskrivning (lag [2017:612] om samverkan vid sluten hälso- och sjukvård). Lagen säkerställer att individer som vårdas i sluten hälso- och sjukvård inte ska behöva stanna på sjukhus längre än nödvändigt. Vidare möjliggör lagstiftningen ett teambaserat arbetssätt där individer som är i behov av

insatser från både öppenvård och kommun ska erbjudas en samordnad individuell plan. Kommunens betalningsansvar regleras i den regionala överenskommelsen "Samverkan vid utskrivning från slutna hälso- och sjukvård" och gäller om:

- den enskilde bedöms ha behov av insatser från en av eller båda huvudmännen
- den enskilde har samtyckt till insatser
- inskrivningsmeddelande har skickats till berörda enheter i rätt tid
- behandlande läkare ska ha bedömt att den enskilde är utskrivningsklar och underrättat kommunen.

4.3 Författningsreglerade planer på individnivå

Inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten finns det på flera områden en lagstadgad skyldighet att upprätta särskilda planer för enskilda individer. Skyldigheten att upprätta och utforma planer är reglerad i olika lagar, förordningar och föreskrifter. Rekommendationer om planer finns även i allmänna råd som beslutats av Socialstyrelsen. Vilken eller vilka planer som ska upprättas styrs bland annat av den enskildes behov av insatser från olika delar av hälso- och sjukvården och socialtjänsten. Om den enskilde får insatser från flera olika verksamheter kan det finnas krav på att flera planer ska upprättas. Om den enskilde behöver insatser från både hälso- och sjukvården och socialtjänsten finns det även krav på samordnade planer. I vissa fall ligger ansvaret för att upprätta en sådan på en av aktörerna. I andra fall kan aktörerna ha ett delat ansvar.

4.4 Individuell plan

Av 10 § LSS framgår att det i samband med att en insats enligt LSS beviljas ska den enskilde erbjudas att en individuell plan med beslutade och planerade insatser upprättas i samråd med honom eller henne. Den som har beviljats en insats ska när som helst kunna begära att en plan upprättas, om det inte redan har skett. I planen ska även åtgärder redovisas som vidtas av andra än kommunen eller regionen. Planen ska omprövas fortlöpande och minst en gång om året. Regionen och kommunen ska underrätta varandra om upprättade planer.

4.5 Samordnad individuell plan

När en enskild är i behov av insatser från både socialtjänst och hälso- och sjukvård ska en samordnad individuell plan (SIP) erbjudas. Planen ska upprättas om kommunen eller regionen bedömer att den behövs för att den enskilde ska få sina behov tillgodosedda, och om den enskilde samtycker till att den upprättas (10 kap. 8 § SoL och 16 kap. 4 § HSL). Vidare ska planen upprättas tillsammans med den enskilde när det är möjligt. Närstående ska ges möjlighet att delta i arbetet med planen, om det är lämpligt och den enskilde inte motsätter sig det (10 kap. 9 § SoL). Syftet är att säkerställa samarbetet mellan olika huvudmän och att samla den enskildes behov i ett dokument för att öka tydligheten för den enskilde om vem som gör vad. Av den samordnade individuella planen ska det framgå vilka insatser som

behövs, vilka insatser respektive huvudman ska ansvara för, vilka åtgärder som vidtas av någon annan än kommunen eller regionen och vem av huvudmännen som ska ha det övergripande ansvaret för planen.

Ansvaret för att sammankalla till en SIP när den enskilde befinner sig i hemmet ligger på den som först uppmärksammar ett behov av samordning för den enskilde. Det räcker att en av huvudmännen gör bedömningen att en individuell plan bör upprättas för att skyldigheten ska inträda för både socialtjänsten och hälso- och sjukvården. Det kan exempelvis vara sjukvårdspersonal från öppenvården, biståndshandläggare eller hemtjänstpersonal. Skyldigheten är inte begränsad till personer med omfattande behov utan kan gälla alla där en individuell plan behövs för att behoven av socialtjänst och hälso- och sjukvård ska kunna tillgodoses (prop. 2008/09:193 s. 22–26 och 32). Mer information om arbete med SIP finns på Storsthlm's hemsida.

4.6 Genomförandeplan

Med utgångspunkt från omsorgs- och socialnämndens uppdrag ska utföraren upprätta en genomförandeplan för hur den beslutade insatsen ska genomföras med hänsyn till den enskildes självbestämmanderätt och integritet. Syftet med genomförandeplanen är att skapa en tydlig struktur för genomförandet och uppföljningen av beslutad insats. Genomförandeplanen ska, både för den enskilde och för utförare, tydliggöra vad som ska göras, vem som ska göra vad, när och hur. Genomförandeplanen ska följas upp minst en gång per år och revideras vid behov.

5 Företrädare för den enskilde

Utgångspunkten när det gäller handläggning av ett ärende inom socialtjänsten är att den enskilde, med myndighetens hjälp, ska klara av att ta tillvara sina rättigheter på egen hand i de flesta ärenden. Den enskilde kan dock, av olika anledningar, vilja eller behöva använda sig av exempelvis en anhörig, en vän, en god man eller en advokat som sitt ombud, sitt biträde eller sin stödperson. Det finns olika former av legala ställföreträdare som beskrivs nedan.

5.1 Anhörigbehörighet

Anhörigbehörighet innebär att nära anhöriga får företräda den enskilde utan vare sig fullmakt eller annat ställföreträdarskap. Syftet med reglerna är att fånga upp behovet av hjälp till den som inte i förväg har bestämt hur hans eller hennes angelägenheter ska skötas om han eller hon blir oförmögen att fatta beslut. Beslutsoförmågan kan vara tillfällig eller permanent och gäller bara rättshandlingar som hör till den enskildes dagliga livsföring.

Anhörigbehörigheten förutsätter att det är uppenbart att den enskilde inte längre har förmåga att sköta sina angelägenheter. Behörigheten gäller bara vissa särskilt uppräknade anhöriga, i tur och ordning: make/maka eller sambo, barn, barnbarn,

föräldrar, syskon, samt syskonbarn. Utifrån anhörigbehörighet kan en anhörig ansöka om insats enligt socialtjänstlagen, men de insatser som beviljas och utförs måste ske utifrån den enskildes rätt till integritet och självbestämmande. Anhörigas behörighet att utföra vissa rättshandlingar regleras i 17 kap. föräldrabalken (FB).

5.2 Ombud

Enligt 14 § FL får den som är part i ett ärende anlita ombud eller biträde och fritt välja vem som ska anlitas för uppdraget. Inga speciella kvalifikationer krävs av ombudet. Det finns inga hinder mot att en enskild anlitar en nära anhörig som ombud. Den beslutande nämnden kan dock med stöd av 14 § 2 st. FL besluta att ett ombud eller ett biträde inte längre får medverka i ärendet om han eller hon bedöms vara olämplig för sitt uppdrag.

Rätten att anlita ett ombud eller ett biträde innebär inte att den som är part i ett ärende överhuvudtaget inte behöver stå i kontakt med myndigheten personligen. Om omsorgs- och socialnämnden anser att den enskilde behöver medverka personligen kan nämnden begära det. Personlig medverkan kan krävas av utredningsskäl.

Med ombud enligt FL avses den som har en fullmakt att helt eller delvis föra talan för den enskildes räkning. Åtgärder som ombudet vidtar enligt fullmakt är bindande för den enskilde. Ombudet är behörigt att företräda den enskilde i dennes frånvaro. Skriftväxling bör ske med ombudet.

Det finns inga bestämmelser i lag hur en fullmakt ska vara utformad eller hur den ska lämnas. En fullmakt kan vara både muntlig och skriftlig, det är därför nödvändigt att ta reda på vem eller vilka som är ombud samt vad ombudet har rätt att göra enligt fullmakten. Om en fullmakt lämnas muntligen ska detta dokumenteras enligt 14 kap. 3 § SoL. Omsorgs- och socialnämnden får begära att ett ombud styrker sin behörighet med en skriftlig eller muntlig fullmakt, 15 § FL. En fullmakt, oaktat om den är skriftlig eller muntlig, ska innehålla uppgifter om ombudets namn och uppdragets omfattning. Det kan finnas skäl när omsorgs- och socialnämnden anser det nödvändigt att kunna styrka att det finns en fullmakt, varpå en skriftlig sådan kan begäras in. En skriftlig fullmakt ska vara undertecknad av den enskilde och innehålla ombudets namn.

5.3 Personligt ombud

I Lidingö stad kan den som är över 18 år och har en långvarig psykisk funktionsnedsättning vända sig till ett personligt ombud för att få stöd att ta tillvara sina rättigheter i samhället. Personliga ombudet ska arbeta för den enskilde och på dennes uppdrag. Arbetet handlar till stor del om att se till att insatser som behövs för att den enskilde ska få ökad livskvalitet och ett självständigare liv, samordnas. Den enskildes samtycke är nödvändigt i samordningsarbetet och vid kontakter med olika myndigheter.

Personliga ombudet ersätter inte det arbete som idag utförs av till exempel gode män, boendestödjare med flera. Personliga ombudet ska inte besluta om insatser dvs. myndighetsutövning, ta över huvudmännens ansvar för samordning av insatser från olika myndigheter eller svara för behandling eller annan vårdinsats som ges enligt hälso- och sjukvårdslagen.

Stödet är gratis och den enskilde tar själv kontakt med det personliga ombudet.

5.4 God man och förvaltare

Socialtjänsten ska anmäla och lämna underlag till överförmyndare om en tjänsteman uppmärksammar att en enskild kan vara i behov av god man eller förvaltare. Tjänstemannen ska även rapportera när behovet inte längre kvarstår.

Från och med den 1 juli 2026 gäller nya bestämmelser om ställföreträdarskap enligt 11 kap. föräldrabalken. Överförmyndaren prövar, som huvudregel, frågor om godmanskap och förordnar god man. Om den enskilde eller annan behörig part motsätter sig godmanskapet, eller om överförmyndaren bedömer att godmanskap inte bör anordnas, ska ärendet överlämnas till tingsrätten för prövning. Frågor om förvaltarskap prövas fortsatt av tingsrätten. Nya förordnanden utformas utifrån den enskildes behov av hjälp med ekonomiska och personliga angelägenheter. Äldre förordnanden kan fortfarande innehålla de tidigare benämningarna bevaka rätt, förvalta egendom och sörja för person. Uppdragets omfattning framgår alltid av förordnandet och ska kontrolleras i det enskilda fallet.

5.4.1 God man

Om någon på grund av sjukdom, psykisk störning, försvagat hälsotillstånd eller liknande förhållanden behöver hjälp med sina ekonomiska eller personliga angelägenheter ska godmanskap anordnas, om behovet inte kan tillgodoses på ett mindre ingripande sätt. Ett godmanskap ska begränsas utifrån den enskildes behov.

Ett beslut om godmanskap kräver som huvudregel den enskildes samtycke, om dennes tillstånd inte hindrar att samtycke inhämtas (11 kap. 4 § FB). Den som har god man behåller sin rättshandlingsförmåga. Den gode mannen får endast företräda den enskilde inom ramen för sitt förordnande och ska, när det är möjligt, utgå från den enskildes vilja eller förmodade inställning.

5.4.2 Förvaltare

I de fall godmanskap inte är tillräckligt kan rätten enligt 11 kap. 7 § FB förordna om förvaltare för den som inte kan vårda sig själv eller sin egendom. Anmälan om behov av förvaltare görs till överförmyndaren. Förvaltarskap är ett stort ingrepp på den personliga integriteten och får inte anordnas om det är tillräckligt med godmanskap eller att den enskilde på något annat, mindre ingripande sätt, får hjälp. Den enskilde förlorar genom förvaltarskapet stora delar av sin egen rättshandlingsförmåga och måste alltid eller i vissa fall ha förvaltarens samtycke för att ingå avtal eller rättshandla på annat sätt.

En förvaltare råder ensam över den egendom och de angelägenheter som omfattas av förvaltarskapet. Uppdraget ska anpassas till den enskildes behov och kan begränsas till viss egendom eller vissa angelägenheter. Även en förvaltare ska så långt det är möjligt beakta den enskildes vilja eller förmodade inställning och handla på det sätt som bäst gagnar den enskilde.

Rätten får överlåta åt överförmyndaren att närmare bestämma uppdragets omfattning. Överförmyndaren utreder varje år om förvaltarskapet ska kvarstå.

6 Handläggning, dokumentation och utredningsprocess

Handläggning och dokumentation regleras i LSS, SoL och FL. Omsorgs- och socialnämnden ska genast inleda en utredning om information framkommer om något som skulle kunna leda till en åtgärd av nämnden. Det som har kommit fram vid en utredning, och som har betydelse för avgörandet av ett ärende, ska hanteras på ett betryggande sätt (14 kap. 2 § SoL).

Vid all handläggning ska stor vikt läggas vid den enskildes rätt till delaktighet, inflytande och självbestämmande.

En insats enligt LSS kan bara beviljas om den enskilde själv eller genom ställföreträdare begär det, 8 § LSS. Om den enskilde är under 15 år eller uppenbart saknar förmåga att på egen hand ta ställning i frågan kan till exempel en vårdnadshavare eller god man begära en insats för den enskilde.

Ytterligare information om handläggning och dokumentation finns i Socialstyrelsens gällande föreskrifter och allmänna råd om dokumentation i verksamhet som bedrivs med stöd av SoL, LVU, LVM och LSS samt i gällande handbok för handläggning och dokumentation inom socialtjänsten.

6.1 Arbetsmetoder

6.1.1 Individens behov i centrum

Lidingö stad arbetar utifrån metoden Individens behov i centrum (IBIC) som är integrerat med socialtjänstens verksamhetssystem. IBIC är ett arbetssätt där fokus ligger på att socialtjänstens stöd ska utgå från den enskildes behov. Metoden bygger på en systematisk dokumentation i en processmodell som är framtagen av Socialstyrelsen.

IBIC kan användas för att beskriva, dokumentera och följa upp behov i det dagliga livet för såväl äldre personer som vuxna och barn med funktionsnedsättningar, oavsett insats. Metoden ger även stöd för samtal med anhöriga för att kartlägga deras situation och behov av stöd. Tydligt beskrivna behov och mål ger riktning för att stödet utformas på ett ändamålsenligt sätt.

Vidare möjliggör IBIC individbaserad systematisk uppföljning av beviljade insatser för att säkerställa att stödet ger önskad effekt för individen. Information som på individnivå dokumenteras strukturerat kan även sammanställas på gruppnivå för verksamhetsuppföljning och kvalitetsutveckling. Sammanställningar på gruppnivå kan också användas för att ge underlag till styrning och ledning, evidensbaserad praktik och bidra till en mer kunskapsbaserad socialtjänst.

6.1.2 Kunskapsbaserad socialtjänst

En kunskapsbaserad socialtjänst innebär att socialtjänsten bygger sin verksamhet på bästa tillgängliga kunskap och bedrivs i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet. Med vetenskap avses vetenskaplig kunskap som tagits fram med olika forskningsmetoder. Med beprövad erfarenhet avses kunskap som vuxit fram i verksamheten genom att kunskaper från profession och brukare har synliggjorts, värderats och systematiserats genom uppföljning, dokumentation, kritisk granskning och spridning. Beprövad erfarenhet förutsätter att verksamheterna arbetar med systematisk uppföljning.

Att arbeta kunskapsbaserat innebär en medveten och systematisk användning av flera kunskapskällor för val av insatser såsom:

- Den bästa vetenskapliga eller tillgängliga kunskapen om insatsers effekter
- Den enskildes erfarenheter och önskemål
- Den enskildes situation och kontextuella omständigheter
- Den professionelles expertis

6.2 Ansvarsfördelning mellan bosättningskommun och vistelsekommun

6.2.1 Bosättningskommunens ansvar

Huvudregeln är att stöd- och serviceinsatser enligt LSS ska tillgodoses i och av den kommun där en person är bosatt (16 § första stycket LSS). Vid bedömning av var en person ska anses vara bosatt kan ledning hämtas från folkbokföringslagens bestämmelser. Det finns dock undantag från denna regel, se vidare "Vistelsekommunens ansvar och Ansvar för den kommun som beslutat om boende i annan kommun" (Prop. 2010/11:49).

Bosättningskommunen ansvarar även för det stöd och den service enligt LSS som den enskilde kan behöva under en tillfällig vistelse i en annan kommun (om det inte handlar om ett akut behov av stöd). Det gäller oavsett hur lång vistelsen är. Bosättningskommunens ansvar gäller till exempel i samband med en längre tids studier eller arbete på annan ort, men även i samband med en vistelse i sommarhuset, en kurs på annan ort eller ett teaterbesök med behov av ledsagning. Bosättningskommunen ska ansvara för stödet till den enskilde så länge han eller hon inte väljer att bosätta sig i en annan kommun.

6.2.2 Vistelsekommunens ansvar

Ett undantag från bosättningskommunens ansvar är när någon vistas i en kommun och behöver ett omedelbart stöd. Det är då vistelsekommunen som ska ansvara för det stöd enligt LSS som kan behövas i den akuta situationen (16 § fjärde stycket LSS). Vistelsekommunen är skyldig att på begäran av bosättningskommunen bistå med utredning och ansvara för att verkställa ett beslut när en person under en kortare tid vistas i en annan kommun och har behov av stöd och service (16 a § LSS). Med kortare tid avses här semesterresor och andra kortare vistelser upp till sex månader (Prop. 2010/11:49).

Bosättningskommunen ska ersätta vistelsekommunen för kostnader för att verkställa ett beslut som bosättningskommunen fattat (16 b § LSS). Sådan ersättning ska betalas enligt bosättningskommunens ersättningsnivå för motsvarande insats (Prop. 2010/11:49).

6.2.3 Ansvar för den kommun som beslutat om boende i annan kommun

Det finns ytterligare ett undantag från huvudregeln om bosättningskommunens ansvar för insatser enligt LSS (16 § LSS). Undantaget gäller dem som är bosatta i en kommun genom ett beslut om boende för barn och unga enligt 9 § 8 eller för vuxna enligt 9 § 9 LSS av en annan kommun.

I det fall en person är bosatt i en kommun till följd av en annan kommuns beslut om boende, ska den kommun som beslutat om boendet behålla ansvaret för LSS-insatser. För att ytterligare förstärka det sammanhållna ansvaret ska även insatser enligt SoL som den enskilde kan behöva beslutas av den kommun som fattat beslut om boendet.

Motsvarande gäller, att den kommun som med stöd av SoL eller LVU har placerat ett barn i familjehem eller i ett hem för vård eller boende, HVB, i en annan kommun även har ansvar för insatser enligt LSS om barnet behöver detta. Detta sammanhållna ansvar inkluderar även insatser som blir aktuella först sedan den enskilde flyttat till den nya bosättningskommunen.

Det sammanhållna ansvaret innebär vidare att den nya bosättningskommunen inte ska pröva en ansökan om insatser från den enskilde, utan ska hänvisa honom eller henne till den kommun som fattat beslut om boendet. (Prop. 2010/11:49) Den enskilde kan i stället ansöka om förhandsbesked, se nedan.

6.2.4 Underrättelseskyldighet

För att undvika att en kommun där en enskild är bosatt eller vistas inte känner till detta har den placerande kommunen underrättelseskyldighet (17 § 1 st. LSS). Det innebär att den kommun som träffar avtal om en insats enligt 9 § 8 eller 9 § 9 LSS med en enskild utförare i en annan kommun ska underrätta den kommun där den enskilde utförarens verksamhet ligger om detta avtal.

6.2.5 Förhandsbesked

En person med funktionsnedsättning som vill flytta till en annan kommun har rätt att ansöka om förhandsbesked (16 § LSS). Med detta menas att personen i förväg kan få besked om rätt till LSS-insatser i den kommun dit han eller hon vill flytta. En ansökan om förhandsbesked ska behandlas på samma villkor som för personer som redan bor i kommunen. Planering och förberedelser ska påbörjas omedelbart, men det är först efter inflyttning som kommunen har skyldighet att utföra beviljade insatser.

Förhandsbesked gäller under sex månader räknat från den dag då de insatser som förhandsbeskedet gäller blir tillgängliga för den enskilde. Skyldigheten att tillhandahålla insatsen inträder först när den enskilde flyttat till kommunen.

6.2.6 Förhandsbesked vid bosättning i annan kommun

En enskild som redan är bosatt i en kommun kan ansöka om förhandsbesked i denna kommun under förutsättning att det är en annan kommun som har det ursprungliga ansvaret för de LSS-insatser som redan är beviljade. Den placerande kommunen har kvar ansvaret till dess att den nya bosättningskommunen, efter att ha gett förhandsbesked, börjar verkställa insatser för den enskilde. Det räcker inte med att en ansökan om förhandsbesked har prövats utan den enskilde måste även ha möjlighet att välja om han eller hon vill ha de erbjudna insatserna (Prop. 2010/11:49).

6.3 Ansökan

Ansökan kan göras både skriftligt och muntligt. Vid inkommen ansökan ska utredning alltid inledas. En ansökan ska alltid dokumenteras i socialförvaltningens verksamhetssystem. En ansökan leder alltid till utredning och beslut. Om den enskilde under utredningens gång uppger att han eller hon vill ta tillbaka sin ansökan, inte längre är intresserad av någon insats eller inte vill medverka i utredningen ska ärendet avslutas.

Ansökan kan göras av den enskilde själv, genom god man/förvaltare inom ramen för dennes förordnande, eller genom ombud med fullmakt (14 § FL).

De som är behöriga att söka är:

- Vuxna personer från 18 år. Vuxna ska själva begära insatser men kan företrädas av ett ombud med fullmakt.
- God man eller förvaltare (inom ramen för dennes förordnande), i de fall vuxna personer saknar förmåga att på egen hand ta ställning i frågan.
- Barn som är 15 år men som inte fyllt 18 år, och som har förmåga att ta ställning ska begära insatsen tillsammans med vårdnadshavare.
- Vårdnadshavare om insatsen avser barn under 15 år.

- Vårdnadshavare om insatsen avser barn som fyllt 15 år men inte 18 år och som saknar förmåga att på egen hand ta ställning i frågan.
- Om ett barn som fyllt 15 år har förmåga att ta ställning och inte vill ansöka om insats enligt LSS kan ingen utredning inledas.

6.3.1 Om vårdnadshavare är oense

Genom en ändring i Föräldrabalken inskränks en vårdnadshavares beslutanderätt i vissa fall (6 kap 13a § FB). Bestämmelsen ger socialnämnden möjlighet att besluta att åtgärder får vidtas trots att barnets vårdnadshavare inte är överens. Exempel på när bestämmelsen kan användas är när vårdnadshavare inte är överens om att begära insatser enligt LSS. Detta beslut kan inte delegeras utan fattas av socialnämnden, inte av en tjänsteman. Bestämmelsen i FB 6 kap. 13a § p. 4 gäller enbart följande insatser enligt LSS: biträde av kontaktperson, avlösarservice i hemmet och korttidsvistelse utanför det egna hemmet.

6.4 Utreda

I LSS anges inte att en utredning ska genomföras på ett visst sätt eller avslutas inom en viss tid. Av 9 § förvaltningslagen följer dock att ett ärende ska handläggas så enkelt, snabbt och kostnadseffektivt som möjligt utan att rättssäkerheten eftersätts. Vad som menas med enkelt, snabbt och kostnadseffektivt är en bedömning i varje enskilt ärende och avvikelser kan ske beroende på ärendets komplexitet eller att nödvändiga upplysningar från utomstående dröjer. När en person begär insatser enligt LSS ska en utredning inledas utan dröjsmål. En utredning om den enskildes rätt till en insats enligt LSS påbörjas enbart om den enskilde eller dennes företrädare ansöker om en insats (8 § LSS).

Enligt 12 § FL får den enskilde begära att myndigheten ska avgöra ärendet, om ett ärende som har inletts av den enskilde inte har avgjorts av myndigheten inom sex månader. Myndigheten ska i så fall inom fyra veckor från den dag då en sådan begäran kom in antingen avgöra ärendet eller i ett särskilt beslut avslå begäran.

Den enskilde ska få information om vad utredningen innebär och vilka regler som styr utredningsarbetet. Utredningen ska genomföras i samråd med den enskilde och fortlöpande dokumenteras. Dennes önskemål och förslag ska prövas. Anhöriga, närstående eller legal företrädare ska, om den enskilde så önskar, ges möjlighet att ge sina synpunkter. Uppgifter från annan myndighet eller utomstående person får inte inhämtas utan den enskildes samtycke. Utredningen ska även omfatta mål för de insatser som föreslås.

6.4.1 Kommunikering av utredning

Ärenden som gäller insatser enligt SoL respektive insatser enligt LSS är att betrakta som myndighetsutövning och ska enligt huvudregeln kommuniceras innan beslut fattas. Kravet på kommunikering i 25 § FL innebär att en myndighet inte får avgöra ett ärende som avser myndighetsutövning mot enskild utan att den som är sökande,

klagande eller annan part har underrättats om uppgifter som tillförts ärendet av den enskilde eller någon annan. Den som är part i ärendet ska också ha fått möjlighet att yttra sig över uppgifterna innan myndigheten fattar sitt beslut. Skyldigheten att kommunicera syftar till att stärka den enskildes rättssäkerhet.

Den enskilde får på detta sätt kännedom om alla de omständigheter som nämnden grundar sitt beslut på och tillfälle att komplettera och kontrollera utredningsmaterialet. Den enskilde har därmed också större möjligheter att ta tillvara sin rätt. Nämnden får i sin tur möjlighet att kontrollera att utredningsmaterialet innehåller korrekta och fullständiga uppgifter. Om den enskilde anser att någon uppgift i dokumentationen är oriktig ska detta antecknas, men den tidigare uppgiften får inte tas bort.

I vissa fall är kommunikering inte nödvändig. Det gäller bland annat om:

- beslutet inte går part emot, dvs. om den enskilde får precis vad han eller hon har ansökt om eller begärt
- uppgiften saknar betydelse, till exempel om en annan person har lämnat en uppgift som en redan känner till eller som inte behövs för beslutsfattandet, eller
- det är uppenbart obehövligt att kommunicera.

Det går inte att hänvisa till myndighetens arbetsbörda eller "dålig planering" för att låta bli att kommunicera. Om alla uppgifter i utredningen har lämnats av den enskilde behöver ingen kommunikering ske innan nämnden fattar beslut i ärendet. Det kan ändå finnas skäl att vid till exempel omfattande utredningar kommunicera utredningsmaterialet med den enskilde för att försäkra sig om att de uppgifter som han eller hon har lämnat är korrekt uppfattade.

6.5 Besluta

I ett insatsbeslut ska det tydligt framgå vad den enskilde ansökt om och vad som beviljats respektive avslagits eller avvisats. Om den enskilde inte har beviljats allt som denne har ansökt om ska nämnden fatta ett beslut om delavslag i fråga om det som inte beviljas. Beslutet ska alltid formuleras på ett enkelt sätt så att den enskilde kan förstå innebörden av beslutet. I beslutet ska framgå:

- vilken eller vilka insatser som har beviljats eller avslagits helt eller delvis
- beslutsmotivering
- hur lång tid beslutet gäller
- aktuellt lagrum, det vill säga hänvisning till ett visst bestämt ställe i aktuell lagtext
- beslutsfattare och beslutsdatum
- hur beslutet kan överklagas vid helt eller delvis avslag

Beslut fattas i enlighet med nämndens delegationsordning i kombination med arbetsordningen. Enligt 33 § FL ska den som är part i ärendet så snart som möjligt efter att beslutet är fattat underrättas om det fullständiga innehållet i beslutet, om det inte är uppenbart obehövligt. Efter att ett beslut om insats har fattats ska det därtill planeras hur det praktiskt ska verkställas.

6.5.1 Särskilda skäl vid beslut om boende i en annan kommun

Ett beslut om boende i en annan kommun får bara fattas om det finns särskilda skäl (16 c § LSS). Detta gäller däremot inte vid val av utförare enligt lagen om valfrihet (LOV). Särskilda skäl kan till exempel vara att underlätta för personer som har en ovanlig diagnos eller komplicerade funktionsnedsättningar att få tillgång till anpassade boendelösningar och särskild kompetens. Målet bör vara att den enskilde efter en kortare eller längre tid ska flytta hem och att hemkommunen under tiden skapat ett stöd med god kvalitet på hemmaplan.

6.5.2 Överklaga beslut

Den enskilde ska alltid underrättas om sin rätt att överklaga ett beslut som helt eller delvis har gått denne emot (33 § FL samt 42 § FL). Beslutet ska överklagas skriftligen och den handläggare som har handlagt ärendet ska vara den enskilde behjälplig med hanteringen av överklagan om den enskilde så önskar (6 § och 43 § FL). Den enskilde ska dock på egen hand formulera innehållet i sin överklagan.

Överklagandet ska ha inkommit till omsorgs- och socialnämnden inom tre veckor från den dag då den enskilde fick del av beslutet (44 § FL). Biståndshandläggaren prövar om överklagandet har kommit in i rätt tid enligt 45 § FL. Om överklagandet utifrån denna prövning inte avvisas, ska detta skyndsamt överlämnas tillsammans med övriga handlingar i ärendet till överinstansen i enlighet med 46 § FL. Skyndsamt innebär som regel att tiden inte bör överstiga en vecka. Om socialnämnden ändrar ett beslut som har överklagats, ska nämnden överlämna även det nya beslutet till överinstansen. Överklagandet ska anses omfatta det nya beslutet (46 § FL). Omsorgs- och socialnämnden får dock endast ändra ett beslut som har överklagats enbart i sådana fall som avses i 38 § FL och bara om överklagandet och övriga handlingar i ärendet ännu inte överlämnats till den högre instans som ska pröva överklagandet (39 § FL).

Mer om vad som gäller kring överklagande regleras i 39–49 §§ FL.

6.5.3 Icke verkställda beslut

Nämnden ska enligt 34 kap. 1 § SoL rapportera alla gynnande beslut enligt 11 kap. 1 § SoL som inte har verkställts inom tre månader från dagen för beslutet till Inspektionen för vård och omsorg (IVO) och till de revisorer som avses i 3 kap. 10 § Kommunallagen (2017:725). För varje beslut ska socialnämnden ange tidpunkten för beslutet, vilken typ av bistånd beslutet gäller samt kortfattat uppge skälen för dröjsmålet.

Av 34 kap. 5 § SoL respektive 28 a § LSS framgår att en kommun som inte inom skälig tid tillhandahåller insats enligt 11 kap. 1 § SoL och 9 § LSS som någon har rätt till enligt ett beslut av omsorgs- och socialnämnden, är skyldig att betala särskild avgift. Det samma gäller om kommunen inte inom skälig tid på nytt tillhandahåller insatsen efter det att verkställigheten av ett sådant beslut avbrutits. Beslut om insats ska i princip verkställas omedelbart. Det anses dock inte rimligt att kommunen alltid ska kunna tillhandahålla en viss insats omedelbart. Skyldigheten att betala sanktionsavgift har därför inte knutits till dagen för beslut eller dagen då verkställigheten av beslutet avbrutits. Verkställigheten ska i stället ske inom skälig tid. Vad som bedöms som skälig tid får avgöras från fall till fall. Tidsgränsen om tre månader för anmälan är inte av avgörande betydelse för denna bedömning.

I de fall bosättningskommunen begärt att vistelsekommunen ska verkställa ett beslut, ska vistelsekommunen betala den särskilda avgiften om verkställighet inte sker inom skälig tid.

En kommun är inte skyldig att betala särskild avgift om den enskilde begärt att få senarelägga verkställandet (34 kap. 6 § SoL).

6.6 Följa upp

Uppföljning av beviljade insatser sker vid förändrade behov eller minst en gång per år för att se till att målet för insatserna uppnås. Uppföljning kan komma att leda till att beslutet omprövas. Om så är fallet är det viktigt att informera den enskilde/företrädare om att uppföljningen ledde till en ny prövning och att en ny utredning kommer att genomföras vilket i sin tur kan leda till förändrade insatser helt eller delvis. Vid uppföljning är det viktigt att den enskildes och/eller legala företrädares synpunkter kommer fram. Tidsbegränsade beslut följs upp i god tid innan insattiden löper ut. Det är viktigt att den enskilde ges möjlighet att ansöka om eventuell förlängning av insatsen i god tid så att en ny utredning genomförs och kommuniceras.

6.7 Behov av stöd efter kontorstid

Om akuta behov av insatser uppstår efter kontorstid har Lidingö stad ett avtal med nordostkommunernas socialjour som på delegation kan fatta akuta insatsbeslut enligt SoL, LVU, LVM och LBSB som gäller till nästkommande vardag.

6.8 Beslut om avgift

Utgångspunkten är att stöd- och serviceinsatser enligt LSS är avgiftsfria. Kommunen får ta ut avgifter för boende, fritidsverksamhet och kulturella aktiviteter, det vill säga för sådana utgifter som alla människor normalt har. Avgifterna fastställs årligen i kommunfullmäktige.

Föräldrar är enligt föräldrabalken försörjningsskyldiga för sina barn längst tills dessa blir 21 år under förutsättning att de går i skolan. Bestämmelsen i Föräldrabalken

innebär inte att föräldrarna ska betala ersättning till kommunen när den unge har fyllt 18 år. Kommunen har därmed inte rätt att begära ersättning från föräldrarna. Ungdomen kan debiteras avgift först när den har en egen inkomst.

Den som uppfyller villkoren har rätt till sjuk- eller aktivitetsersättning enligt socialförsäkringsbalken. Sådan aktivitetsersättning betalas ut tidigast från halvårsskiftet det år den unge fyller 19 år.

6.9 Lidingö stads valfrihetssystem

Lidingö stads valfrihetssystem ger den enskilde efter beslut om insats möjlighet att välja utförare av, bostad med särskild service för vuxna, personlig assistans, avlösar- och ledsagarservice och daglig verksamhet enligt LSS. Lidingö stad har även valfrihets system inom familjerådgivning, boendestöd, hemtjänst samt vård- och omsorgsboende enligt SoL. Inom valfrihetssystemet personlig assistans, avlösarservice och ledsagarservice erbjuds även avlösning och ledsagning enligt SoL.

Enligt 9 kap. 1 § lag om valfrihetssystem (LOV) ska den upphandlande myndigheten till enskilda lämna information om samtliga leverantörer som myndigheten tecknat avtal med inom ramen för ett valfrihetssystem. Informationen som lämnas ska vara saklig, relevant, jämförbar, lättförståelig och lättillgänglig. Biståndshandläggaren ska förhålla sig neutral till de olika leverantörerna och anpassa informationen till den individ som ska välja.

Förteckning över aktuella leverantörer uppdateras kontinuerligt och ska finnas tillgänglig på kommunens webbplats, genom skriftlig och muntlig information.

Det finns tillfällen då den enskilde av olika skäl inte kan eller vill välja utförare. I dessa situationer ska biståndshandläggaren följa rutiner och regelverk i förfrågningsunderlag/avtal för hur leverantör ska tilldelas genom ett så kallat ickevalsalternativ.

6.9.1 Byte av utförare

Den enskilde har alltid rätt att byta utförare utan att uppge något skäl för detta. Bytet ska administreras skyndsamt enligt separata rutiner och regelverk i förfrågningsunderlag/avtal.

7 Insatser enligt LSS

LSS är en rättighetslag. Det innebär att de personer som omfattas av lagens personkrets har rätt till i lagen särskilt angivna insatser om de behöver det i sin livsföring och om deras behov inte tillgodoses på annat sätt. LSS innebär inte någon inskränkning i de rättigheter som den enskilde kan ha enligt någon annan lag. Målet för insatserna är att den enskilde får möjlighet att leva som andra. Den enskilde ska ha ett direkt inflytande över planeringen, utformningen och genomförandet av

insatserna. De insatser som genomförs ska kännetecknas av kontinuitet, tillgänglighet, samordning och varaktighet.

Personer som omfattas av LSS har enligt 7 § LSS rätt till de insatser som framgår av 9 § 1–10 LSS om de behöver sådant stöd och service för sin livsföring och om deras behov inte tillgodoses på annat sätt.

- Rådgivning och annat personligt stöd som ställer krav på särskild kunskap om problem och livsbetingelser för människor med stora och varaktiga funktionshinder
- Biträde av personlig assistent eller ekonomiskt stöd till skäliga kostnader för sådan assistans, till den del behovet av stöd inte täcks av beviljade assistanstimmar enligt 51 kap. socialförsäkringsbalken
- Ledsagarservice
- Biträde av kontaktperson
- Avlösarservice i hemmet
- Korttidsvistelse utanför det egna hemmet
- Korttidstillsyn för skolgång över 12 år utanför det egna hemmet i anslutning till skoldagen samt under lov
- Boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn eller ungdomar som behöver bo utanför föräldrahemmet
- Bostad med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna
- Daglig verksamhet för personer i yrkesverksam ålder som saknar förvärvsarbete eller inte utbildar sig

7.1 Personkretsbedömning

För att ta del av de insatser som anges i 9 § LSS måste den enskilde omfattas av någon av de tre personkretsar som nämns i 1 § LSS. Frågan om en person tillhör personkretsen eller inte blir aktuell när personen begär insatser enligt 9 § LSS. Beslut om personkretstillhörighet fattas inte särskilt, utan ska vara en del av beslut om insatser. En ny personkretsbedömning görs alltid i samband med ansökan.

7.1.1 Personkrets 1 (1 § p 1 LSS)

För att omfattas av personkrets 1 krävs att personen har diagnosen utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd. Med begreppet utvecklingsstörning avses en intellektuell, kognitiv eller kommunikativ funktionsnedsättning. Utvecklingsstörningen kan vara medfödd eller ha uppkommit under individens utvecklingsperiod, i regel före 16 års ålder, och är så betydande att personen behöver stöd och hjälp i sin livsföring. Orsaken till bristen eller skadan saknar betydelse. Med diagnoserna autism eller autismspektrumstörning avses

djupgående störningar i fråga om social förmåga, kommunikation och beteende. Aspergers syndrom är exempel på autismliknande tillstånd.

För att fastställa personkretstillhörighet krävs diagnos och intyg om utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd. Intyg med kod gällande diagnos ska utfärdas av legitimerad läkare eller legitimerad psykolog.

Diagnos först i vuxen ålder:

I princip ska funktionsnedsättning ha visat sig under utvecklingsåren (1 § 1 LSS). Det kan dock inte uteslutas att en person har vuxit upp utan att funktionsnedsättningen identifierats. Det förekommer därför att en person i vuxen ålder begär insatser med hänvisning till sin funktionsnedsättning. En samlad medicinsk, psykologisk, social och pedagogisk bedömning behöver göras för att kunna fastställa om personen tillhör personkrets 1.

7.1.2 Personkrets 2 (1 § 2 LSS)

Personkrets 2 omfattar personer som fått en betydande och bestående begåvningsmässig funktionsnedsättning efter en hjärnskada i vuxen ålder. Med vuxen ålder avses tid efter utvecklingsåren, det vill säga från 16 år. Hjärnskadan ska ha orsakats av yttre våld exempelvis trafikskador eller sjukdomar av kroppslig art. Personkrets 2 omfattar inte personer med psykiska sjukdomstillstånd som också kan ge ett begåvningsmässigt funktionshinder. Personkretsen omfattar inte personer med sjukdomar som följd av ett missbruk av beroendeframkallande medel. Personer med Alzheimers kan i vissa fall omfattas av personkrets 2. För att fastställa personkretstillhörighet krävs intyg av legitimerad läkare om hjärnskadan och dess uppkomst och utredning av legitimerad psykolog som styrker den begåvningsmässiga funktionsnedsättningen.

7.1.3 Personkrets 3 (1 § 3 LSS)

Personkrets 3 omfattar personer med andra varaktiga fysiska eller psykiska funktionsnedsättningar som uppenbart inte beror på normalt åldrande. För personer med flera funktionsnedsättningar ska den samlade effekten bedömas. Personer som inte omfattas av personkrets 1 eller 2 kan vid en sammantagen bedömning omfattas av personkrets 3.

Personkrets 3 är inte diagnosstyrd. Orsaken till funktionsnedsättningen är av underordnad betydelse liksom den medicinska orsaken. Det är omfattningen av stödbehovet som ska vara avgörande.

Samtliga nedanstående rekvisit ska vara uppfyllda för att den enskilde ska omfattas av personkrets 3. Den fysiska eller psykiska funktionsnedsättningen ska:

- Vara stor, varaktig och inte orsakat av normalt åldrande.
- Leda till ett omfattande behov av stöd eller service.
- Förorsaka betydande svårigheter i den dagliga livsföringen.

Varaktig funktionsnedsättning:

Med varaktig funktionsnedsättning menas att den inte ska vara av övergående eller tillfällig natur. Tidsgränsen för om funktionsnedsättningen ska betraktas som varaktig får bedömas i varje enskilt fall. En generell regel är att funktionsnedsättningen består under överskådlig tid, minst 2 år. I fall där varaktigheten är svår att bedöma får handläggaren utgå från den situation som råder vid utredningstillfället och överväga att tidsbegränsa beslutet för att kunna göra en förnyad bedömning.

Omfattande behov av stöd och service:

Med stor och omfattad funktionsnedsättning menas att nedsättningen ska ha en sådan karaktär eller omfattning att den starkt påverkar flera viktiga livsområden samtidigt, till exempel boende och fritid. Detsamma gäller om en person dagligen är mycket beroende av hjälpmedel eller har återkommande behov av annan persons hjälp för den dagliga livsföringen för att till exempel äta, klä sig, sköta hygien, förflytta sig eller kommunicera.

Betydande svårigheter i den dagliga livsföringen:

Med betydande svårigheter i den dagliga livsföringen menas att den enskilde inte på egen hand kan klara vardagsrutiner som till exempel hygien, toalettbestyr, mathållning, av- och påklädning, förflyttning inomhus och utomhus, sysselsättning eller att sköta sin ekonomi. Personen kan också ha svårt att kommunicera med andra.

Vid bedömningen om en person med funktionsnedsättning behöver en viss insats i den dagliga livsföringen behöver handläggaren jämföra med den livsföring som kan anses normal för personer i samma ålder. För att fastställa personkretstillhörighet krävs intyg av legitimerad läkare med specialistkompetens och eventuell specialist som beskriver funktionsnedsättningen, exempelvis bedömning av aktiviteter i det dagliga livet (ADL) av arbetsterapeut. Av intygen ska framgå:

- vilken funktionsförmåga den enskilde har
- att funktionsnedsättningen är varaktig
- att funktionsnedsättningen inte beror på normalt åldrande
- att funktionsnedsättningen är stor (omfattar flera livsområden samtidigt)
- att funktionsnedsättningen förorsakar betydande svårigheter i den dagliga livsföringen.

Vad är inte ett normalt åldrande?

För att en person ska omfattas av lagen krävs också att det är uppenbart att funktionsnedsättningen inte beror på ett normalt åldrande. En naturlig och med åldern sammanhängande funktionsförlust, av den omfattning som lagen förutsätter, inträder i realiteten enbart hos äldre. Som äldre betraktas enligt vanligt språkbruk

personer över den allmänna pensionsåldern. Äldre personer kan ingå i personkretsen, till exempel när åldrandet ökat svårigheterna till följd av en funktionsnedsättning som debuterat vid sådan ålder att den uppenbart inte är åldersrelaterad. Likaledes kan äldre personer omfattas av lagen om de drabbats av en omfattande funktionsnedsättning utan samband med åldrandet, exempelvis genom en skada efter en trafikolycka.

7.1.4 Personkretsbedömning av barn

Bedömningen av personkretstillhörighet för barn ska huvudsakligen göras utifrån samma kriterier som för vuxna. Det är funktionsnedsättningens konsekvenser och varaktighet som ska bedömas. Hos små barn med funktionsnedsättning får handläggaren göra en bedömning av om barnet med stigande ålder kan antas komma att få onormalt stora svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ett omfattande behov av stöd och service.

7.2 Föräldraansvar

Det stöd och den omvårdnad som en förälder ansvarar för att ge till ett barn utan funktionsnedsättning, enligt 6 kap. 2 § FB, utgör norm för vad som är normalt. Det hjälpbehov och de insatser som går utöver vad som är normalt för ett barn i samma ålder utgör grunden för att bedöma behovet av insatser.

7.3 Hälso- och sjukvård

Hälso- och sjukvård ingår i de insatser där kommunen har ett vårdgivaransvar, (se punkt 2.9). Enligt normaliseringsprincipen ska personer med insatser enligt LSS ges samma möjligheter som övriga befolkningen. Det innebär att den enskilde, om så önskas, kan få sin hälso- och sjukvård inom öppenvården – till exempel genom husläkarverksamhet eller primärvårdsrehabilitering – och kan då själv, eller med stöd, välja vårdgivare.

7.4 Omvårdnad

Med omvårdnad avses praktiska åtgärder för att stödja och hjälpa till med dagliga personliga behov som den enskilde har svårt att klara själv. Hit hör till exempel hjälp med att äta, att sköta sin hygien, att gå och förflytta sig, att kommunicera med andra liksom personliga inköp. Omvårdnaden ska ges utifrån den enskildes behov. I ansvaret för omvårdnaden ingår också att hjälpa den enskilde så att han eller hon kan få den hälso- och sjukvård, tandvård samt de hjälpmedel han eller hon behöver.

Individuella psykiska och fysiska behov ska kunna tillgodoses genom omvårdnaden. Omvårdnad ingår i insatserna:

- Avlösarservice i hemmet
- Korttidsvistelse
- Korttidstillsyn

- Boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn eller ungdomar som behöver bo utanför föräldrahemmet
- Bostad med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna
- Daglig verksamhet.

7.5 Att sköta sin egen hälsa - egenvård

Hälso- och sjukvårdsinsatser i ordinärt boende utförs av exempelvis den husläkarmottagning eller vårdcentral där den enskilde är listad. Egenvård innefattar praktisk hjälp med att sköta sin egen hälsa. Insatsen kan beviljas enligt socialtjänstlagen under förutsättning att hälso- och sjukvården bedömer att den enskildes hälso- och sjukvårdsuppgifter kan utföras som egenvård och att den enskilde vill ansöka om stöd.

För att den enskilde ska kunna beviljas hjälp med egenvård krävs ett intyg från behandlande hälso- och sjukvårdspersonal som har legitimation, och som styrker att aktuell hälso- och sjukvårdsåtgärd kan utföras som egenvård (2 § lag [2022:1250] om egenvård).

I avvaktan på intyg från vårdgivaren och under utredningstiden ligger ansvaret för åtgärden kvar på hälso- och sjukvården till dess att beslut fattats i ärendet.

7.6 Fritidsverksamhet och kulturella aktiviteter

I vissa insatser ingår fritidsverksamhet och kulturella aktiviteter. Syftet är att ge personer med omfattande funktionsnedsättning möjlighet att utifrån egna önskemål kunna ta del av det allmänna fritids- och kulturutbudet utifrån individuella förutsättningar, både som åskådare och som aktiva utförare.

Fritidsverksamhet och kulturella aktiviteter ingår i insatserna:

- Boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn eller ungdomar som behöver bo utanför föräldrahemmet (9 § 8 LSS)
- Bostad med särskild service för vuxna (9 § 9 LSS)

7.7 Rådgivning och annat personligt stöd (9 § 1 LSS)

Personer som omfattas av LSS har rätt till rådgivning och annat personligt stöd av till exempel kurator, psykolog, sjukgymnast, förskolekonsulent, talpedagog, logoped, arbetsterapeut och dietist. Insatsen ges till personen med funktionsnedsättning men kan utformas som rådgivning och personligt stöd till hela familjen. Det är Region Stockholm, Habilitering och Hälsa, som ansvarar för denna insats.

7.8 Personlig assistans (9 § 2 LSS)

Genom personlig assistans har personer som har stora hjälpbehov av personlig karaktär möjlighet att få ett personligt utformat stöd som ges av ett begränsat antal personer. Stödet ska kunna finnas tillgängligt för den enskilde i olika situationer och under olika tider på dygnet. Det personliga stödet ska ge ökade möjligheter till ett självständigt liv och att kunna studera, delta i sysselsättning och fritidsaktiviteter, få möjlighet till ett eget boende med mera.

Ansökan om personlig assistans kan ske såväl hos kommunen som hos Försäkringskassan. Avser en ansökan hos kommunen mer omfattande behov ska ett samarbete med Försäkringskassan inledas. Enligt 15 § 8 LSS ska kommunen anmäla till Försäkringskassan om den sökande kan antas ha rätt till assistansersättning.

Rätten till personlig assistans bedöms i två steg. Inledningsvis bedöms om den enskilde tillhör personkretsen enligt 1 § LSS. I nästa steg bedöms behovet av stöd med:

- 1) andning,
- 2) personlig hygien,
- 3) måltider,
- 4) av- och påklädning,
- 5) kommunikation med andra,
- 6) stöd som den enskilde behöver på grund av en psykisk funktionsnedsättning för att förebygga att han eller hon fysiskt skadar sig själv, någon annan eller egendom, och
- 7) stöd som den enskilde behöver löpande under större delen av dygnet på grund av ett medicinskt tillstånd som innebär att det finns fara för den enskildes liv eller att det annars finns en överhängande och allvarlig risk för hans eller hennes fysiska hälsa.

Även om den enskilde på grund av en psykisk funktionsnedsättning behöver kvalificerade aktiverings- och motiveringsinsatser för att hen själv ska klara att tillgodose ett grundläggande behov, som beskrivs ovan i punkt 2–5, ska sådana insatser beaktas som en del av hjälpen med det grundläggande behovet.

Detta utgör de grundläggande behoven. Av utredningen ska framgå hur den enskildes hjälpbehov ser ut för var och en av de grundläggande behoven.

Den enskilde kan vara berättigad till insatsen även om hen inte behöver hjälp med samtliga grundläggande behov. Ju större stödbehov i tid som finns desto mer talar omständigheterna för att rätt till insatsen finns. Om utredningen visar att den enskilde behöver hjälp med de grundläggande behoven kan personlig assistans beviljas för andra personliga behov om behoven inte tillgodoses på annat sätt.

Sådana behov kan vara hjälp med att sköta sitt hem, hjälp i arbetet, hjälp i att göra sig förstådd och ta emot information, ledsagning och deltagande i fritidsaktiviteter.

Att behoven tillgodoses på annat sätt kan innebära att den enskilde får stöd av personal inom skola och barnomsorg, daglig verksamhet eller genom vad som normalt faller under makars ansvar för varandra eller föräldrars ansvar enligt föräldrabalken. Personlig assistans bör beviljas i sådan omfattning att den enskildes hela behov av personliga stödinsatser kan tillgodoses. En viktig utgångspunkt är att personlig assistans ska vara en sammanhållen insats som ger samordning och kontinuitet och som begränsar antalet personer som utför insatsen. Städning, inköp eller liknande uppgifter som inte görs tillsammans med den enskilde som ett led i det personliga stödet ska inte tas med vid beräkningen av behovet av personlig assistans.

7.8.1 Personlig assistans till barn

Bedömning av barns rätt till personlig assistans sker dels enligt samma kriterier som för vuxna, dels med beaktande av att insatsen kan vara av grundläggande betydelse för barn som har omfattande omvårdnadsbehov under hela dygnet och som på grund av till exempel hjärnskada, genetisk skada eller sjukdom har flera funktionsnedsättningar samtidigt. Insatsen bör alltid övervägas som ett alternativ för barn och ungdomar till att bo utanför föräldrahemmet.

Vid bedömning av behov av insatsen ska hänsyn tas till barnets ålder och mognad samt vad som är ett normalt föräldraansvar för barn i motsvarande ålder. En förälder som har vårdbidrag från Försäkringskassan för sitt barn och ansöker om personlig assistans för barnet kan inte nekas insatsen med hänvisning till att vårdbidrag är beviljat.

7.8.2 Föräldrar med funktionsnedsättning

Ett barns behov av omvårdnad är i princip inte en uppgift för föräldrarnas assistent. Under spädbarnsåret är barnet känslomässigt och praktiskt beroende av någon vuxen, oftast en förälder. Har då föräldern biträde av personlig assistent är det därför naturligt att assistenten, om det är en därtill lämplig person, också hjälper den funktionshindrade föräldern att klara den praktiska omvårdnaden om barnet, till exempel vid amning och blöjbyten. Barnets behov kan självfallet motivera andra eller ytterligare stödinsatser via socialtjänsten. LSS-insatser till förälder ska annars inte tillgodose barnens behov av omsorg och tillsyn.

7.8.3 Personlig assistans i barnsomsorg, skola, daglig verksamhet eller vid sjukhusvård

Personlig assistans ska inte ersätta personal som behövs för att driva ordinarie verksamhet. Det är den enskildes personliga behov av stöd och hjälp som ska tillgodoses. Om barnets behov inte tillgodoses inom ordinarie verksamhet, är det huvudmannens uppgift att se till att resurser tillförs verksamheten med hänsyn till barnets behov. Det kan till exempel innebära att personaltätheten höjs eller att

verksamheten tillförs specialpedagogiskt stöd. Om det finns särskilda skäl kan den enskilde ha rätt till personlig assistans under vistelse i barnomsorg, skola, daglig verksamhet eller vid sjukhusvård.

7.8.4 Personlig assistans i bostad med särskild service

I bostad med särskild service 9 § p 8 och 9 § p 9 ska det finnas personalresurser som tillgodoser den enskildes behov. Personalbrist ska inte lösas genom personlig assistans.

7.8.5 Omfattning

Kommunen ansvarar för insatsen enligt LSS om antalet assistanstimmar för att tillgodose de grundläggande behoven i genomsnitt inte överstiger 20 timmar i veckan. Försäkringskassan ansvarar för assistansersättning enligt socialförsäkringsbalken då antalet timmar i genomsnitt överstiger 20 timmar i veckan. Kommunen ska anmäla till Försäkringskassan om en person antas ha rätt till assistansersättning och informera den enskilde om att ansöka hos Försäkringskassan. I avvaktan på beslutet ska kommunen tillgodose den enskildes behov, om det inte kan tillgodoses på annat sätt.

Däremot kan inte kommunen bevilja insatsen med motivering att avvakta Försäkringskassans beslut. Kommunen måste alltid göra en egen prövning av ansökan om personlig assistans och bevilja eller avslå utifrån en egen bedömning.

7.8.6 Behov av fler än en assistent samtidigt

Den som har behov av mer än en personlig assistent samtidigt, har rätt till två eller flera assistenter endast om möjligheterna att få bidrag enligt lagen (1992: 1574) om bostadsanpassningsbidrag med mera eller hjälpmedel enligt hälso- och sjukvårdslagen har utretts (9 a § LSS).

Att möjligheterna ska ha utretts innebär att beslut om bostadsanpassningsbidrag eller bedömning av arbetsterapeut eller motsvarande utredning ska bifogas ansökan om dubbel assistans. Den enskilde behöver inte ha överklagat ett eventuellt avslag för att frågan ska anses tillräckligt utredd. Om bostadsanpassningsbidrag eller hjälpmedel överhuvudtaget inte är aktuella får möjligheterna anses utredda med en sådant konstaterande.

7.8.7 Tillfällig utökning

I de fallen beviljade assistanstimmar inte täcker behovet av assistans görs en bedömning av den enskildes behov. En tillfällig utökning av personlig assistans kan ske i samband med en semesterresa eller sjukdom. Kommunen ansvarar även för merkostnader i samband med ordinarie assistents sjukdom (s.k. sjuklöner).

7.8.8 Åldersgräns

Rätten till personlig assistans enligt LSS finns kvar endast om insatsen har bifallits före den enskilde har fyllt 66 år eller om ansökan har inkommit till kommunen

senast dagen för 66-årsdagen. Insatsen kan efter 66-årsdagen inte utökas utan kvarstår på samma nivå.

7.8.9 Avgift

Insatsen är avgiftsfri.

7.9 Ledsagarservice (9 § 3 LSS)

Ledsagarservice syftar till att underlätta för den enskilde att ha kontakter med andra och bryta social isolering. Insatsen är knuten till aktiviteter utanför hemmet och utförs av anställd personal. Den enskilde ges genom insatsen möjlighet att till exempel delta i fritidsaktiviteter och kulturliv, besöka vänner och promenera. Insatsen utförs oftast i den enskildes närmiljö (Storstockholmsområdet).

Några omfattande insatser i assistansliknande former anses inte ligga inom ramen för ledsagarservice. Insatsen bör ha karaktären av personlig service och anpassas efter de individuella behoven. I ledsagarservice ingår ingen omvårdnad, men ledsagaren kan bistå med enklare toalettbesök, måltidsstöd eller av- och påklädning. Ledsagarservice får inte heller användas som transport med bil i stället för till exempel färdtjänst.

7.9.1 Omfattning

Det är situationen och behovet som ska vara avgörande för omfattningen av insatsen. Vid bedömningen av behovet av ledsagarservice till barn ska handläggaren beakta omfattningen av föräldraansvaret för barn utan funktionsnedsättning i jämförbar ålder. I insatserna bostad med särskild service för barn (9 § p. 8 LSS) samt bostad med särskild service för vuxna (9 § p. 9 LSS) ingår fritidsverksamhet och kulturella aktiviteter. Den enskildes behov av individuellt anpassad ledsagning ska normalt tillgodoses inom ramen för boendeinsatsen. Utifrån den enskildes behov kan det i undantagsfall finnas situationer där det finns skäl att bevilja insatsen ledsagning.

7.9.2 Avgift

Insatsen är avgiftsfri.

7.10 Kontaktperson (9 § 4 LSS)

Syftet med insatsen är att bryta isolering genom samvaro och hjälp till fritidsverksamhet. Insatsen ska ges som ett icke professionellt stöd och innehåller ingen omvårdnad. Kontaktpersonen har inte något juridiskt ansvar i sitt uppdrag.

Vi bedömning av den enskildes behov ska hänsyn tas till den enskildes sociala nätverk. Avsikten med insatsen är främst att tillgodose behovet av en medmänniska när anhörigkontakt saknas eller behöver kompletteras. Vid bedömning av behovet av kontaktperson till barn ska handläggaren beakta omfattningen av föräldraansvaret för barn utan funktionsnedsättning i jämförbar ålder.

7.10.1 Omfattning

Det är situationen och behovet som ska vara avgörande för omfattningen av insatsen.

7.10.2 Kontaktperson och bostad med särskild service

I insatserna bostad med särskild service för barn och ungdomar (9 § 8 LSS) samt bostad med särskild service för vuxna (9 § 9 LSS) ingår i fritidsverksamhet och kulturella aktiviteter.

7.10.3 Avgift

Insatsen är avgiftsfri. Den enskilde betalar sina egna omkostnader. Kontaktpersonens arvodes- och omkostnadsersättning sker enligt rekommendationer från Sveriges Kommuner och Regioner, SKR.

7.11 Avlösarservice i hemmet (9 § 5 LSS)

Avlösarservice innebär att en person tillfälligt övertar omvårdnaden från anhöriga. Insatsen utförs i hemmet och dess närmiljö (i detta fall Storstockholm). Avlösarservice kan ges som en regelbunden insats och vid oförutsedda situationer. Genom insatsen ska anhöriga få möjlighet till rekreation och kunna utföra sysslor utanför hemmet. Därtill ska föräldrar genom insatsen få möjlighet att kunna utföra aktiviteter med andra barn i familjen. Det ingår inte i avlösarens uppgift att sköta andra barn i familjen eller att sköta hushållssysslor. Insatsen kan inte användas med syfte att underlätta anhörigs yrkesutövning. Familjehemsföräldrar har också rätt till avlösarservice om behov finns och det inte tillgodoses på annat sätt.

7.11.1 Omfattning

Insatsen ska utformas utifrån den enskildes behov och med stor flexibilitet. Den bör vara tillgänglig under dagtid, kvällar och nätter samt under helger.

7.11.2 Avgift

Insatsen är avgiftsfri.

7.12 Korttidsvistelse (9 § 6 LSS)

Korttidsvistelse innebär att en person med funktionsnedsättning tillfälligt under en kortare eller längre tid vistas på korttidshem, hos en korttidsfamilj eller deltar i lägerverksamhet. Insatsen kan dels syfta till att anhöriga eller familjehemsföräldrar ska få avlösning i omvårdnadsarbetet, dels tillgodose den enskildes behov av miljöombyte och rekreation samt ge möjlighet till personlig utveckling. Insatsen ska kunna användas som ett led i att bryta ett ensidigt beroendeförhållande mellan barn och familj och som en förberedelse för att flytta till ett eget boende.

Vid bedömning av behov av insatsen ska hänsyn tas till barnets ålder och mognad samt vad som är normalt föräldraansvar för barn i motsvarande ålder. För små barn

bör insatsen avlösarservice i hemmet övervägas som första hands val, alternativt korttidsvistelse i form av korttidsfamilj.

7.12.1 Omfattning

Korttidsvistelsen bör kunna erbjudas både som en regelbunden insats och som en lösning vid akuta situationer. Den bör vara tillgänglig under såväl dagtid som under kvällar, nätter och helger.

7.12.2 Avgift

Insatsen är avgiftsfri. Den enskilde, eller föräldrarna om det gäller ett barn, står själva för fickpengar och egna kostnader under korttidsvistelsen. Måltidsavgift debiteras enligt beslut av omsorgs- och socialnämnden.

7.13 Korttidstillsyn för skolungdom (9 § 7 LSS)

Barn/skolungdom över 12 år med funktionsnedsättning, som har förvärvsarbetande vårdnadshavare, har rätt till korttidstillsyn utanför det egna hemmet. Insatsen ger ungdomar över 12 år rätt till korttidstillsyn före och efter skoldagen, lov och studiedagar. Omvårdnad ingår i insatsen. Syftet med korttidstillsyn är att erbjuda meningsfull fritidssysselsättning i anslutning till skoldagen och under lov när föräldrar yrkesarbetar eller studerar eller då andra skäl finns till exempel som ett led i att bryta isolering. Behovet av tillsyn och verksamhet kan vara varierande och bör kunna utformas med utrymme för individuella lösningar.

7.13.1 Omfattning

Vid övergång från fritidshemsverksamhet till korttidstillsyn för skolungdom över 12 år gäller att den verksamhet som har den enskilde inskriven har ansvaret fram till sista juli. Beslut om korttidstillsyn fattas från och med den 1 augusti det året ungdomen fyller 13 år. Insatsen kan beviljas till och med att ungdomen går ut gymnasiet.

7.13.2 Barn och ungdomar i bostad med särskild service

Korttidstillsyn ska i första hand tillgodoses inom ramen för boendet. Om det av pedagogiska och/eller sociala skäl krävs något annat än vad boendet kan erbjuda kan insatsen vara aktuell.

7.13.3 Avgift

Insatsen är avgiftsfri.

7.14 Boende i familjehem eller i bostad med särskild service för barn och ungdomar (9 § 8 LSS)

Boende i familjehem eller i bostad med särskild service för barn och unga kan endast vara aktuellt för barn som trots olika stödåtgärder inte kan bo hos sina föräldrar. Insatsen ska ses som ett komplement till boende i föräldrahemmet. Oavsett boendeform ska insatsen ge goda förutsättningar för barnets eller den ungas

känslomässiga och sociala utveckling. Barnet ska ges möjlighet att etablera en nära och stadigvarande kontakt med några få vuxna personer och i en trygg och konstant omgivning. Omvårdnad, fritidsverksamhet och kulturella aktiviteter ingår i insatsen.

7.14.1 Bostad med särskild service för barn och ungdomar

Denna boendeform riktar sig till barn med behov av speciellt stöd, främst komplicerade omvårdnadsbehov. I en bostad med särskild service bor barn och ungdomar tillsammans med personal dygnet runt. Kommunen har hälso- och sjukvårdsansvar i boendet (exklusive läkarvård) för personer som bor i bostad med särskild service.

7.14.2 Familjehem

Familjehem innebär att barnet, på begäran av vårdnadshavaren, bor hos en annan familj än den ursprungliga. Barn och ungdomar boende i familjehem omfattas inte av kommunens ansvar för hälso- och sjukvård utan där har regionen ansvaret för all hälso- och sjukvård.

7.14.3 Skolplacering

Vid skolplaceringar långt från föräldrahemmet på grund av funktionsnedsättningen kan bostad med särskild service beviljas i vissa fall.

7.14.4 Omfattning

Insatsen omfattar barn och ungdomar till dess att deras skolgång inom det allmänna skolväsendet upphör.

7.14.5 Avgift

Föräldrarna är skyldiga att i skälig utsträckning bidra till kommunens kostnader för omvårdnaden. Detta sker i form av underhållsbidrag enligt 20 § LSS.

7.15 Bostad med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad (9 § 9 LSS)

Insatsen reglerar rätten för vuxna med funktionsnedsättning att få en lämplig och individuellt anpassad bostad med olika grad av service. Bostad med särskild service kan bli aktuellt då den enskilde trots stöd inte klarar ett ordinärt boende. Boendet sker i fullvärdiga lägenheter.

7.15.1 Gruppboendestad

Gruppboendestad är en bostad med gemensamma utrymmen där service och vård ska ges alla tider på dygnet. Gruppboendestad är tänkt för personer med ett så omfattande tillsyns- och omvårdnadsbehov att mer eller mindre kontinuerlig närvaro av personal är nödvändig. Det ska finnas personal i den omfattning och med den kompetens som behövs för att täcka de boendes hela stödbehov. Syftet med boendeformen är att vuxna funktionsnedsatta som inte klarar ett eget boende eller boende i

servicebostad, ändå ska ha möjligheten att lämna föräldrahemmet och skapa sig ett eget hem.

I insatsen ingår omvårdnad, fritidsverksamhet och kulturella aktiviteter. Antalet boende i en gruppboende bör vara litet och begränsas till tre till sex boende. För mer information om utformning av gruppboendestäder läs mer på Socialstyrelsens SOSFS 2002:9. De boendes funktionsnedsättningar och deras behov är avgörande för gruppboendesammansättningen och boendets utformning. Kommunen har hälso- och sjukvårdsansvar i boendet (exklusive läkarvård) för personer som bor i gruppboende.

7.15.2 Servicebostad

Servicebostad är en bostad med god tillgänglighet där service och omvårdnad kan ges dygnet runt av personal i den omfattning den enskilde behöver. I insatsen ingår omvårdnad, fritidsverksamhet och kulturella aktiviteter. Med servicebostad avses en fullvärdig bostad med god tillgänglighet där omfattande service och vård kan ges hela dygnet. Servicebostad kan vara en lämplig mellanform av bostad mellan ett helt självständigt boende i lägenhet och en lägenhet i en gruppboende.

Servicesen utgörs av en fast personalgrupp samt till exempel distribution av mat, hobbylokaler och gemensamma utrymmen. Serviceboendestäder kan vara förlagda till vanliga flerbostadshus och ska vara den enskildes permanenta boende. Kommunen har hälso- och sjukvårdsansvar i boendet (exklusive läkarvård) för personer som bor i servicebostad.

7.15.3 Annan särskilt anpassad bostad

Annan särskilt anpassad bostad innebär att kommunen beviljar och anvisar en särskilt anpassad bostad i ett vanligt bostadsområde. I boendet finns ingen fast personalbemanning. Omvårdnad, fritidsverksamhet och kulturella aktiviteter ingår inte.

Den enskildes stödbehov får tillgodoses genom andra insatser som till exempel personlig assistans, boendestöd eller hemtjänst enligt SoL. Kommunen har inget hälso- och sjukvårdsansvar för den som bor i en särskilt anpassad bostad.

7.15.4 Omfattning

Beslut om bostad med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad är i normalfallet en långsiktig insats och kan beviljas både som tidsbegränsad och tills vidare

7.15.5 Avgift

Insatsen är avgiftsfri. Den enskilde ansvarar för kostnader för mat, uppehälle och hyra.

7.16 Daglig verksamhet för personer i yrkesverksam ålder (9 § 10 LSS)

Som regel beviljas daglig verksamhet till personer i yrkesverksam ålder som omfattas av personkrets 1 och 2 och som saknar förvärvsarbete och som inte utbildar sig. Insatsen innebär en individuellt anpassad sysselsättning under yrkesverksam ålder. Syftet är att den enskilde ska få en meningsfull daglig aktivitet utanför det egna hemmet. I insatsen ingår omvårdnad. Kommunen har hälso- och sjukvårdsansvar exklusive läkarvård) vid deltagande i daglig verksamhet.

Daglig verksamhet ska, när det är möjligt och lämpligt utifrån den enskildes behov, förutsättningar och mål, kunna kombineras med deltidsarbete, studier eller praktik. Syftet är att skapa flexibla lösningar som stödjer individens utveckling, delaktighet och möjlighet att successivt närma sig arbetsmarknaden eller utbildning.

I de fall en kombination av daglig verksamhet och arbete, studier eller praktik är aktuell ska en tydlig målsättning finnas. Uppföljning av insatsen ska genomföras regelbundet, minst två gånger per år.

7.16.1 Habiliteringsersättning

I Lidingö stad ges habiliteringsersättning till personer som deltar i daglig verksamhet enligt LSS. Ersättningsformen är frivillig för kommunerna att betala ut. Ersättningen ska inte räknas som lön och är därför undantagen från skatteplikt.

7.16.2 Omfattning

Omfattning av daglig verksamhet beror på den enskildes behov. Insatsen är till för personer i yrkesverksam ålder. När lagen skrevs var pensionsåldern 65 år. Numera har personer rätt att fortsätta sin anställning tills de blir 69 år.

7.16.3 Avgift

Insatsen är avgiftsfri. Den enskilde betalar kostnad för måltid.

8 Övrigt stöd

8.1 Stöd till anhöriga

I 13 kap. 9 § SoL anges att omsorgs- och socialnämnden ska erbjuda stöd till den som vårdar en närstående som är äldre eller långvarigt sjuk och till den som stödjer en närstående med funktionsnedsättning.

Anhörigas behov av stöd eller avlastning ska uppmärksammas i ett tidigt skede. Målet med anhörigstödet är att minska den fysiska och psykiska belastningen hos den som hjälper, vårdar eller stödjer en närstående. Stödet ska, så långt som möjligt, vara individanpassat och utformas i samråd med berörda.

8.1.1 Ansökan från den som är i behov av stöd- och hjälpinsatser

Den enskilde som har omsorgsbehov kan ansöka om insatser som är riktade till den enskilde själv men som samtidigt utgör en viktig del av den hjälp och avlastning som den anhöriga kan behöva. Det kan handla om avlösning i olika former som exempelvis avlösarservice och korttidsvistelse. En del insatser kan tillhandahållas utan behovsprövning, medan andra måste föregås av en ansökan, utredning och ett beslut, vilket ska framgå av kommunens information om insatsen. Det krävs alltid ett samtycke från den enskilde för att anhöriga som ger stöd ska kunna delta i samband med utredning av insatser eller för att biståndshandläggaren ska kunna inhämta information till utredningen.

8.1.2 Stöd från anhörigkonsulent

Inom Lidingö stad finns anhörigkonsulent som samordnar och erbjuder olika stödformer till anhöriga. Exempel på stöd som riktar sig till anhöriga är stödsamtal, stödgrupper, information och kunskapshöjande erbjudanden samt må bra-aktiviteter. Dessa former av stöd är kostnadsfria och öppna för alla som önskar och vårdar en närstående på ett eller annat sätt. Anhörigas behov och önskemål om innehåll i erbjudet stöd är utgångspunkten i utformande av insatserna, både på individnivå och gruppnivå.

8.1.3 Barns rätt som anhörig

Barns rätt som anhöriga framgår av Barnkonventionen, 5 kap. 7 § HSL och av 3 kap. 3 § SoL framgår att barn ska få relevant information när åtgärder för barnet. Även om målgruppen barn som anhöriga inte är tydligt utpekad i socialtjänstlagen har kommunerna enligt andra bestämmelser i lag, ansvar för att barn och unga ska få en trygg uppväxt, skydd och stöd samt även för förebyggande insatser, se 18 kap. SoL. Barns rätt som anhöriga gäller när en förälder, eller annan vuxen som barnet bor med har en allvarlig psykisk eller fysisk sjukdom, psykisk funktionsnedsättning, missbruksproblem eller nära anhörig som oväntat avlider. Barn och unga har om de själva vill, rätt att få information, råd och stöd. De har rätt att få möjlighet uttrycka sina behov och de har rätt att få bli delaktiga i sin egen situation.

8.2 Munhälsa och tandvårdsstöd

En god munhälsa är en viktig faktor för att uppleva välbefinnande och livskvalitet. Om den enskilde har ett långvarigt och stort behov av omvårdnad kan det medföra att även förmågan att sköta munhälsan är nedsatt eller obefintlig. Att utreda förmågan att sköta sin munhälsa ingår i kartläggningen av individens behov.

För enskilda som bor i ordinärt boende och trygghetsboende ansvarar biståndshandläggaren för att utfärda tandvårdsintyg och på vård- och omsorgsboende utfärdas intyget av legitimerad sjuksköterska. Ett tandvårdsintyg ger kunden rätt till en kostnadsfri årlig munhälsobedömning samt tandvårdskostnad till samma avgift som övrig sjukvårdskostnad. Tandvård ingår då också i högkostnadsskyddet.

8.3 Färdtjänst

Den enskildes behov av färdtjänst regleras i lag (1997:736) om färdtjänst. I Lidingö stad sträcker sig färdtjänstområdet inom hela Stockholms län. Ansökan och utredning av den enskildes behov av färdtjänst handläggs av kundcenters handläggare i Lidingö stad. Beslut fattas av färdtjänstnämnden inom Region Stockholm.

8.4 Riksfärdtjänst

Lag (1997:735) om riksfärdtjänst ger kommunerna ansvar för att personer med en stor och varaktig funktionsnedsättning ges förutsättningar att till motsvarande kostnader som andra, göra privata resor i Sverige i rekreationssyfte eller för fritidsverksamhet. Resans ändamål kan också vara en annan enskild angelägenhet så som bröllop, begravning, barndop, födelsedagsfest eller närstående som är sjuk.

Rätt till riksfärdtjänst har den som är folkbokförd i Lidingö stad och på grund av sin funktionsnedsättning måste resa på ett särskilt kostsamt sätt från en kommun till en annan kommun i Sverige. Riksfärdtjänst blir aktuellt endast vid resor till resmål utanför länet. Funktionsnedsättningen ska bestå längre än sex månader. Resor med riksfärdtjänst kan ske med flyg, tåg och andra allmänna kommunikationer samt med taxi eller specialfordon. Ett krav för att beviljas riksfärdtjänst är att resan är särskilt kostsam. Det betyder att resan inte kan göras till normala resekostnader. Vad som ska betraktas som normala resekostnader framgår av bl. a propositionen till lagen (1996/1997:115, s 51), vilket är SJ:s taxesättning för resa med tåg 2 klass.

Resor med riksfärdtjänst beviljas inte om stat, kommun eller region av någon anledning betalar för resan eller om resan företas i tjänsten. Riksfärdtjänst ska inte beviljas för resor till och från skola, arbete, sjukvård eller medicinsk behandling. Undantag från ovanstående är resa i syfte att fullgöra förtroendeuppdrag i en förening, till exempel en handikappförening. Förtroendeuppdrag i en förening ska betraktas som en privat resa och är inom ramen för lagen om riksfärdtjänst. Detta gäller dock inte förtroendeuppdrag i fackliga föreningar, då dessa har tydlig anknytning till den enskildes arbete (HFD mål nr. 4942-10).

Handläggning och beslut av riksfärdtjänst görs på delegation av omsorgs- och socialnämnden av kundcenters handläggare i Lidingö stad.

8.5 Turbundna resor

Färdtjänst omfattar inte resor som orsakas av kommunala beslut rörande aktiviteter för enskilda med funktionsnedsättning. För dessa så kallade turbundna resor ansvarar kommunen. Turbundna resor kan om det finns behov beviljas enskilda som har ett beslut om daglig verksamhet. Den enskilde ska vara folkbokförd i Lidingö stad samt ha en varaktig funktionsnedsättning som innebär väsentliga svårigheter att resa med allmänna kommunikationer.

Beslut om turbundna resor fattas som eget beslut med stöd av 11 kap. 1 § SoL.

Avgift tas ut i enlighet omsorgs- och socialnämndens taxor.

8.6 Bostadsanpassning

Enskilda med bestående funktionsnedsättning kan i vissa fall få bidrag för att anpassa sin permanentbostad. Bidraget ska användas till sådan anpassning som underlättar det dagliga livet i hemmet. Det kan till exempel röra sig om anpassning av badrum, kök eller borttagning av trösklar och breddning av dörrar. Ansökan handläggs av kommunens handläggare för bostadsanpassning. Ett intyg av en arbetsterapeut eller annan sakkunnig som styrker behovet ska bifogas ansökan.

Dokumenthistorik

Beslut/status och datum	Beslutsfattare/författare	Ändring/åtgärd
Beslut 2026-10-20	Omsorgs- och socialnämnden	Revidering i syfte att tillåta flexibilitet avseende daglig verksamhet i kombination med deltidstudier alternativt deltidarbete. Uppdatering i avsnittet om företrädare utifrån ställföreträdarförordningen (2026:667).
Beslut 2025-06-10	Omsorgs- och socialnämnden	Redaktionell revidering inför ikraftträdande av ny socialtjänstlag
Beslut 2023-06-18	Omsorgs- och socialnämnden	Revidering utifrån ny lagstiftning samt övergripande genomlysning och uppdatering av innehåll och struktur.
Beslut 2018-05-29	Omsorgs- och socialnämnden	Justering och uppdatering utifrån ny lagstiftning.